

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA DE ARTE DIN TÂRGU MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ

REZUMAT

-

PEDAGOGIA TEATRALĂ ÎN SLUJBA EDUCAȚIEI ADULȚILOR SZÍNHÁZ- ÉS DRÁMAPEDAGÓGIA A FELNŐTTNEVELÉS SZOLGÁLATÁBAN

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. habil. UNGVÁRI ZRÍNYI Ildikó-Andrea

Doctorandă:

PREZSMER Laura-Boglárka

2023

CUPRINSUL TEZEI	3
Introducere	3
Fundamentarea alegerii temei obiectivele cercetării.....	6
Metodele cercetării.....	7
Principalele constatări și rezultate ale tezei	7
BIBLIOGRAFIA TEZEI DE DOCTORAT	29
PUBLICAȚII ÎN DOMENIUL TEZEI.....	39

CUPRINSUL TEZEI

Introducere

Declarație personală

1. La granița dintre educația adulților, teatrul aplicat și sănătatea mentală – cadru teoretic pentru un curs de educație teatrală pentru adulți

Ce se înțelege prin AMTE/OSZD – Autoeducație prin metodele de teatru și dramă

1.1. AMTE /OSZD în domeniul educației adulților

Teatru și educație pentru adulți, o introducere în cursul de formare AMTE/OSZD

AMTE/OSZD ca educație și formare pentru adulți

Principiile lui Malcolm Knowles și adaosurile Miklós Magyar

Constatările lui Mátyás Durkó

1.2. Modele de teatru aplicat în AMTE/OSZD

Componentele pedagogice al teatrului aplicat

Componentele aplicațiilor terapeutice

1.3. Autocunoașterea, autoeducația, experiența flow în AMTE/OSZD

Autocunoaștere

Experiența flow

Grupuri de autocunoaștere

2. Educația prin teatru-dramă pentru adulți - o panoramă a modelelor în limba maghiară din Transilvania

2.1. Genurile teatrale aplicate

Psihodrama

Teatrul Playback

2.2. Educația teatrală în învățământul public

Pedagogia teatrală în învățământul preuniversitar în limba maghiară

Pedagogia teatrală în cadrul universitar: formarea profesorilor și educația artistică

Cursuri de formare

2.3. Pedagogia dramei/ modele aplicate

2.4. Educația teatrală, pedagogia teatrală cu adulți

3. Analiza metodologică detaliată a AMTE/OSZD

3. 1. Scopul educației dramatice în metodologia AMTE/OSZD

3. 2. Metode utilizate

Clasificări de exerciții, tipologii

Unitățile esențiale ale sesiunii de dramă/(Drama In Education)

Fazele și structura sesiunii

Faza de încălzire

Intermedium

Faza de încheiere

Procesul de planificare a sesiunii

Stabilirea obiectivelor
Identificarea grupului
Selectarea subiectului
Întrebarea centrală
Timp, spațiu, rol
Cadrul acțiunii
Profesorul în rol

Aspecte legate de planificarea unei sesiuni de educație prin teatru/Theatre In Education

3.3 Profesorul de teatru educațional/ profesorul de dramă

Formatorul - facilitator

Ce trebuie să știe un bun profesor de teatru educațional?

Conducătorul de sesiune ca actor

Despre tipuri de întrebări; despre facilitator

Dilemele profesorului de teatru educațional

4. Sesiuni de dramă/die și educație teatrală/tie în metoda complexă a AMTE/OSZD

4.1. Modele de pedagogie dramatică /DIE

A történet rólunk szól/Povestea este despre noi – un model de oră de dramă bazată pe imagini

Tündérhon, mond merre van?/Țara zânelor, spune-mi unde este?– un model mixt care utilizează genul literar și dramatic

„Ha nem vagy itthon”/Când nu ești acasă – o întâlnire între genul liric și dramatic, un model de adaptare

Margitjáték/Jocul Margaret – un model de construire a poveștii prin explorarea personajului central

4.2. Educația teatrală /TIE

Sesiunea de educație teatrală – spectacolul #Love

Obiectivele educației teatrale

Prezentarea spectacolului care precede sesiunea de educație teatrală

Descrierea sesiunii de educație teatrală

Discuția de analiză și prelucrare a spectacolului de teatru de mișcare T_or

Scurtă descriere a spectacolului

Scopul și prezentarea discuției de prelucrare

Concluzii ale sesiunii

Seria de ședințe de teatru pedagogic pentru spectacolul *Ahogyan a víz tükrözi az arcot/Cum apa reflectă chipul*

Contextul

Aria de învățare și obiectivele sesiunii

Scurtă descriere a spectacolului

Descrierea sesiunii

Concluzii

4.3. „*A fák titkos szíve meggyógyít és megbocsát*”/„*Inima secretă a copacului iartă și vindecă*” - un proiect pedagogic teatral la Teatrul de Păpuși Cimborák

Scurtă prezentare a Teatrului de Păpuși Cimborák și a inițiativelor sale de educație teatrală
Specificitatea proiectului pedagogic teatral și plasarea acestuia în contextul teatrului de păpuși maghiar transilvănean

O scurtă introducere în basm și în spectacol

Analiza comparativă a sesiunilor pentru adulți și elevi

Partea de deschidere

Partea interactivă

Partea de încheiere

Feed-back în urma derulării proiectului

Concluzii

5. Analiza anchetei prin chestionar privind formarea AMTE/OSZD

5. 1. Obiectivele sondajului

5. 2. Ipotezele studiului

5.3. Prezentarea anchetei prin chestionar și analiza datelor

5. 4. Rezumat și concluzii

Rezumat

Anexe

Nr. 1.– Diviziunea genurilor teatrale aplicate de Géza Máté Novák

Nr. 2. – Activități 1. *Tündérhon, mond merre van?*/*Țara zânelor; spune-mi unde este* - poezii folosite

Nr. 3 – Activități 2. *Ha nem vagy itthon/Când nu ești acasă*, planul orei de dramă în original

Nr. 4 – Activități 3. *Ha nem vagy itthon/Când nu ești acasă*, poezii realizate de adulți

Nr. 5 – Activități 4. *Ha nem vagy itthon/Când nu ești acasă*, poezii realizate de elevi

Nr. 6 – Activități 5. Imagini din spectacolul și ședința teatru educațional *#Love*

Nr. 7 – Activități 6. Imagini de la spectacolul *T_OR*

Nr. 8 – Chestionare de analiză a spectacolului

Nr. 9. – Activități 7. Imagini din ședința teatru educațional *Ahogy an a víz tükrözi az arcot/Cum apa reflectă chipul*

Nr.10. – Activități 8. Teatrul de Păpuși Cimborák: *A fák titkos szíve meggyógyít és megbocsát/Inima secretă a copacului iartă și vindecă*, imagini din ședința teatru educațional

Nr. 11 – Întrebările sondajului; chestionarul; răspunsuri

Fundamentarea alegerii temei obiectivele cercetării

Teza mea de doctorat explorează rolul educației prin teatru destinat adulților. Din 2015, studiez în România, în limba maghiară, teatrul aplicat, în special pentru adulți, inclusiv realizările pedagogice și dramatice ale educației teatrale și dramatice. În teza mea de doctorat, am investigat rolul acestor genuri în contextul unui curs de formare, pornind de la rezultatele unui proces mai îndelungat: principalul domeniu de cercetare este cursul de *Teatru și educație pentru adulți*, pe care l-am analizat din punct de vedere practic, pe baza experiențelor mele din perioada 2015-2022. Cursul face parte dintr-un program de educație a adulților la o școală județeană de arte și educație populară.¹

În plus față de rezultatele acestui atelier de practică, *motivația personală* este întărită de două decenii de experiență ca profesor de teatru, dobândită ca instructor în mai multe forme de educație pentru adulți și ca profesor de teatru în școli secundare: jocul de teatru este o forță eliberatoare și educativă colectivă, potențialul său pozitiv este independent de vârstă, poate însemna o șansă mai mare de a se identifica cu sine și de a se descurca în viață. Eul, dizolvat în câmpul jocului, poate experimenta posibilitatea infinită a propriei libertăți, reîmprospătarea încrederii în viață și poate începe să exploreze lumea și, omul în căutarea sinelui. Toate aceste constatări au fost explorate în cadrul cercetării mele doctorale prin aplicarea lor la mediul adulților, cu accent pe specificul acestuia și pe constatările comparative ale muncii cu adulții și cu elevii.

În calitate de facilitator/trainer profesionist și educator de teatru al cursului de formare *Teatru și educație pentru adulți*, am emis **ipoteza** că acest curs va avea un impact simultan în domeniile autoeducației, formării metodologice și al dezvoltării comunității. Prin urmare, **scopul** cercetării a fost de a investiga dacă educația prin teatru ca educație pentru adulți poate prelua sinteza acestora: dacă poate fi o cale de autodezvoltare, în ce măsură reprezintă o formare metodologică și cum se trăiește schimbarea personală și comunitară obținută în propria construcție comunitară a participanților. Cercetarea consideră formarea ca fiind un proces de autoeducație într-o atmosferă psihologică relaxată, în care participanții se pot apropia de o stare de personalitate și

¹Cu o tradiție îndelungată în educația adulților, Școala Populară de Arte și Meserii este unul dintre centrele de educație pentru adulți din județul Covasna. Cursul este un curs intensiv de 120 de ore în weekend în timpul anului școlar, inclusiv o tabără de vară de teatru de 5 zile; participanții sunt împărțiți în grupe de începători și avansați, fără obligația de a se întoarce la grupa avansată. Cursul este organizat împreună cu Teatrul Independent Osonó.

identitate de sine sănătoasă. Prin urmare, am numit cursul, ca o abreviere a metodelor teatrale și dramatice și ale autoeducării relaxate, AMTE (Autoeducare-deschisă/relaxată prin metodele teatrului educațional) / OSZD (oldás-önnevelés színházzal és drámával), și l-am interpretat ca pe o metodă complexă. Din punct de vedere al cadrului formal de desfășurare, AMTE face parte din *educația adulților*, din punct de vedere al conținutului este o *formare continuă specializată*, care în metodele sale utilizează *mijloacele educaționale ale teatrului și ale dramei* și modelele acestora, iar în abordarea sa predomină abordarea participativă democratică permisivă, operată și de grupurile de *autocunoaștere* și grupurile de formare pentru dezvoltare. Astfel, cercetarea a fost preocupată de explorarea contextului teoretic al AMTE și de studierea metodelor sale în practică, iar pentru propria mea personalitate-participantă, a întreprins procesul ipotetic de obiectivare a unei contemplări interne.

În plus, **obiectivele** mele au fost de a folosi mijloacele teatrului educațional/metodele teatrului ca educație drept o oportunitate pentru individul care se experimentează în comunitate de a redescoperi natura lețea conexiunilor umane, de a-și consolida cultura comunicativă în acest sens și de a-și deschide curajul comportamental autoidentitar.

Metodele cercetării

Lucrările academice din domeniu au fost examinate folosind următoarele metode: conceptualizarea AMTE/OSZD a implicat un studiu comparativ al textelor verbale, comparând metoda cu teoriile andragogiei, ale teatru aplicat și cu genurile de autocunoaștere de grup din psihologie, pentru a găsi teorii științifice care să susțină ipotezele mele.

În faza de operaționalizare, am realizat o cercetare sistematică documentară în teatrul contemporan prin trasarea unei panorame a domeniilor de educație teatrală pentru adulți din România în limba maghiară și, de asemenea, am comparat metodele din domeniul educației prin teatru. Ulterior, mi-am examinat propria activitate de teatru educațional pentru a crea secțiunea de implementare, iar în final, am folosit o metodă calitativă de sondaj prin chestionar pentru a arăta impactul OSZD în rândul adulților care au participat la formare.

Principalele constatări și rezultate ale tezei

În **capitolul 1**, de *încadrare teoretică*, am situat metoda complexă a AMTE/OSZD în cadrul abordărilor teoretice existente privind genurile teatrale aplicate și am definit această activitate ca o manifestare de grup care în realizarea ei implică și alte discipline și care este capabilă

să îndeplinească atât scopuri andragogice, cât și psihologice - combinându-le pentru a-și forma specificul.

Pentru a arăta legăturile dintre educația adulților și AMTE/OSZD, am luat ca punct de plecare abordarea pedagogică a lui Sándor Karácsony, care afirmă că „scopul principal al educației este individul și, mai mult decât atât, personalitatea. Funcția spiritului-social este educația. Aceasta înseamnă că orice manifestare socio-psihologică a voinței nu este altceva decât educație. (...) Educația va avea succes dacă individualitatea rămâne intactă, dacă își păstrează autonomia”².

Teoriile andragogice studiate au susținut prezența ineluctabilă a *personalității*, care, împreună cu *autoeducația*, a ajuns să fie înțeleasă ca fiind cei mai importanți componenți ai educației adulților. Aceste două elemente joacă un rol decisiv în procesul educațional, atât din partea profesorului, cât și a elevului adult. Metafora „omul din carne, măduvă și suflet”, a totalității indivizibile a personalității, este, de asemenea, foarte apropiată de ethosul pedagogic al profesorilor de pedagogie teatrală/ teatru, după cum se poate observa în contribuția lui László Trencsényi, care pune accentul pe „organizarea sistematică a componentelor”³. Prin această analiză centrată pe personalitate a devenit oportună și explorarea terenului comun dintre grupurile AMTE/OSZD și a fundamentului teoretic al grupurilor de autocunoaștere din domeniul psihologiei.

Am examinat disciplina andragogiei în lumina principiilor de bază ale lui *Malcolm Knowles*⁴ și a rezultatelor substanțiale ale cercetătorilor maghiari din domeniu, cu un accent mai

²Sándor Karácsony, o personalitate pedagogică distinctă a secolului XX, a căutat noi căi în domeniul educației și a dezvoltat bazele socio-psihologice ale conceptului său educațional. El credea că educația nu are loc în sfera spirituală a individului, nici a maselor, ci este un joc de societate. Mátyás Durkó, *Andragogia, noile căi ale educației adulților și ale educației publice*, Budapesta, Institutul Maghiar de Cultură, 1999, 23.

³Referirea la Sándor Karácsony provine dintr-un comentariu al lui László Trencsényi într-o discuție online, în Gábor Takács et al, *Színházi nevelési / színházpedagógiai programokhoz kapcsolódó fogalmak glosszárúma* (Glossary of terms related to theatre education / theatre pedagogical programmes). În Cziboly Ádám (ed.), *Színházi nevelési és színházpedagógiai kézikönyv* (Handbook of Theatre Education and Theatre Pedagogy), Budapest, InSite Drama, 2017, 146-167, 152.

⁴Malcolm S. Knowles - Elwood F. Holton III - Richard A. Swanson, *The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development*, San Diego, Elsevier Publishing, 2005. Teoria sa andragogică a fost propusă pentru prima dată în cartea sa originală despre învățarea adulților, *The Modern Practice of Adult Education*, publicată sub titlul *Andragogy versus Pedagogy*.

mare pe completările lui *Miklós Magyar*⁵ și pe dialectica educației și autoeducației a lui *Mátyás Durkó*.⁶

Potrivit lui Knowles, andragogia este *arta și știința de a învăța și de a ajuta adulții*. În definirea acestui domeniu, se face o distincție între educația adulților, învățarea adulților și formarea adulților. După definițiile studiate, AMTE/OSZD este un domeniu al educației și formării adulților: *un proces educațional organizat și intenționat în care are loc dezvoltarea individului în scopuri specifice, respectiv un proces care se parcurge pentru autoeducație și pentru cunoștințe profesionale*. În explicarea conceptului de educație a adulților, este deosebit de important pentru AMTE/OSZD faptul că această disciplină poate fi înțeleasă și ca educație și formare axată pe dezvoltarea de competențe și abilități personale, care face astfel parte din educația adulților și este o „contraparte” a educației adulților.

Specialistul Judit *Fogassy*⁷ ne atrage atenția asupra faptului că metodele folosite în pedagogia elevilor pot avea efecte diferite sau opuse asupra adulților. În cercetarea mea, am extins propunerile bine-cunoscute ale lui Knowles, concluziile metodologice ale cercetătorului Jason *White*⁸ și explicațiile lui Fogassy. Rezumând diferențele dintre procesele și metodologiile pedagogice (știința educației și formării generației în creștere) și cele andragogice, am argumentat că adultul nu mai este o persoană dependentă, ci o persoană autonomă și că această capacitate înseamnă că responsabilitatea pentru învățare nu este doar a profesorului, ci și a celui care învață; că rezorvorul său bogat de experiență, în comparație cu cel al copilului, este o resursă pentru învățare - dar că această experiență poate, de asemenea, să îngreuneze absorbția de noi cunoștințe; abilitățile lor de învățare sunt strâns legate de sarcinile de dezvoltare a rolului lor în societate; în timp ce pedagogia se concentrează pe aplicarea viitoare a cunoștințelor, învățarea adulților se concentrează pe aplicarea imediată a acestora; învățarea adulților este orientată spre nevoi și urmărește să rezolve o problemă existentă, astfel încât, pentru ei, dobândirea de noi cunoștințe este

⁵Miklós Magyar, Megoldás lehet-e a tudásalapú gazdaság új kihívásaira az andragógia képzés, a lifelong learning és a tanuló társadalom? (Pot fi educația andragogică, învățarea pe tot parcursul vieții și societatea de învățare o soluție la noile provocări ale economiei cunoașterii?) În Juhász Erika (ed.), *Andragógia és közművelődés. A 2006. szeptember 26-27-ei Durkó Mátyás Konferencia és Jubileumi Szakmai Találkozó konferenciakötete*, Andragogia și educația publică. Seria Andragogiae et Culturae 21, 2018. 186-199.

⁶Durkó Mátyás, *Andragógia, a felnőttnevelés és közművelődés új útjai*, Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1999.

⁷Judit, Fogassy, A felnőttek katekézisének alapelvei, *Keresztény Szó*, X, 2010.

⁸White, Jason A., *Andragogy in Action: Drama Techniques for Adult Learning*, *Mask & Gavel*, Volume 6., 2018. 54.

un facilitator al practicii de viață;⁹ adulții sunt motivați de factori interiori, mai degrabă decât de factori externi: stima de sine, realizarea personală, dorința de a face față unor noi provocări; adulții au nevoie să știe de ce învață ceva.¹⁰ Conform interpretării principiilor, AMTE/OSZD este diferită de învățarea bazată pe școală, în care participantul adult ia parte la formare în *mod voluntar* și *personal* (autodezvoltare, dobândirea de cunoștințe, dezvoltarea competențelor etc.), bazându-se pe *propria experiență* și dorind să dobândească *cunoștințe de rezolvare a problemelor*.

A fost esențial pentru AMTE/OSZD să ia în considerare concluziile lui Miklós Magyar, care a subliniat că atenția diferențiată este inevitabilă în educația adulților: în procesul de învățare, fiecare este implicat ca persoană biologică, intelectuală, emoțională și socială în același timp. Cunoașterea, acceptarea, iubirea și întreținerea personalității adultului este o condiție indispensabilă și o garanție a succesului.¹¹ Magyar duce mai departe ideile lui Knowles, susținând că *noile provocări ale secolului 21*.¹², așteptările noilor roluri, calitatea diferită a sarcinilor care trebuie rezolvate, trebuie și pot fi îndeplinite aici și acum. În acest sens, *învățarea ca activitate de viață (lifelong learning)* poate fi esențială atât pentru individ, cât și pentru comunitate. Specialistul vede învățarea adulților ca fiind *al doilea pas în dezvoltarea personală*. Potrivit andragogilor, singura modalitate de a încuraja indivizii să dobândească și să dezvolte o cultură esențială este de a se asigura că aceștia nu simt că le sunt încălcate drepturile personale și independența. Aceasta este o condiție importantă pentru succesul oricărui tip de educație, tocmai datorită *autoactivității*. Acesta va fi extractul și rezultatul ”principalului secret al oricărui proces educațional, transformarea influenței educaționale externe în autoeducație”, spune Mátyás Durkó, pionierul andragogiei maghiare.¹³

În metoda complexă a AMTE/OSZD, educația adulților, educarea și modelarea personalității adulților se realizează cu ajutorul teatrului ca metodă și a acțiunii dramatice, în care raportul dintre *prezența personalității, devotamentul și motivația de a învăța determină eficiența învățării și a formării*. În relația dintre personalitate și educație, Magyar evidențiază modul în care personalitatea și tipul de învățare devine decisivă în eficiența proceselor de învățare, de dezvoltare

⁹Knowles, 49.

¹⁰White, 54.

¹¹Maghiar, *op. cit.*, apud Juhász (ed.), 2018. 194.

¹²Ibid.

¹³Durkó, *op. cit.*, 1999. 27.

a personalității și a activității cu funcție suplimentară în perioada de socializare a adultului. Ca urmare a studiului disciplinei andragogiei, propriile mele constatări empirice au ajuns să fie *sistematizate*: adulții ajung în domeniul învățării în *alt ritm* și într-o altă stare de deschidere intelectuală și spirituală decât tinerii sau copiii, iar ușurința de a intra în joc, problema asumării sinelui și trăirea acestuia au loc în ritmuri diferite. În același timp, acest proces de învățare este *determinat de principiile* și credințele create pe baza cunoștințelor și experiențelor dobândite anterior, de configurația mentală modelată de sistemele de convingeri presupuse sau reale, de tiparele comportamentale, de obiceiuri, de originile sociale, de bucuriile și durerile trăite, de etapele și greutățile realizării de sine, care necesită o atenție diferită din partea formatorului, a profesorului de teatru. *Formatorul*, trainerul se confruntă cu structuri de gândire și mentalități gata făcute, existente, stabilite, uneori inflexibile, a căror recunoaștere, înțelegere și conștientizare apropie activitatea educației teatrale de grup de un atelier de autocunoaștere.

Am interpretat aceste constatări din punct de vedere *metodologic*, subliniind necesitatea de a lua în considerare diversitatea cursanților încă din faza de planificare, iar natura relaxantă/eliberantă a jocurilor oferite în etapa de "spargere a gheții" și de relaxare în cadrul sesiunilor AMTE/OSZD a reprezentat, prin urmare, o problemă conceptuală și în etapele de mijloc și în cea de încheiere a sesiunilor. Am ajuns la concluzia că trebuie să fim mai conștienți de convertibilitatea metodelor pe care le predăm, adică de modul în care participantul poate folosi ceea ce a învățat în propria muncă sau viață, întrucât adultul "...compară în mod constant ceea ce a învățat la școală cu experiența sa practică".¹⁴

Din perspectiva dezvoltării personalității și a modelelor de autoeducație care se realizează în procesul educativ am abordat punctul de vedere al lui *Durko*. În privința modului de organizare educativ-didactică, el atribuie o importanță decisivă celor două mari caracteristici specifice ale învățării adulților. Prima este *necesitatea de a scurta procesul de aplicare a teoriei în practică*, iar a doua este *necesitatea de a ține cont de particularitățile psihice ale adultului*. Măsura în care educația poate fi integrată în procesul de dezvoltare personală intenționată este determinată de întregul sistem al dezvoltării personale. Potrivit studiilor autoarei Orsolya Tátrai, "este esențială activarea întregului sistem de circumstanțe/feltételrendsze de formare a personalității."¹⁵ În baza

¹⁴Ibid.

¹⁵ Tátrai Orsolya, Személyiségfejlesztés a felnőttképzésben. In: Juhász Erika (edit.), *op. cit.*, 2008. 116-122, 119.

doctrinelor andragogice integrative ale lui Durkó, Tátrai subliniază faptul că cel mai înalt nivel de dezvoltare a personalității este atingerea /dobândirea auto-realizării. Pornind de la aceste argumente, întrebarea andragogică esențială pentru mine este: *poate metoda teatrului educativ să ajungă la autoeducație?* Știm că pedagogia teatrală "(...) creează un spațiu în care participanții au posibilitatea de a înțelege lumea în care trăiesc" - în cuvintele lui Adam Bethlenfalvy¹⁶ - dar poartă suficientă muniție pentru a deveni autoeducație? Pornind de la o abordare istorică a pedagogiei teatrale, am oferit un răspuns din prizma țelurilor acesteia /célelvű : utilizarea metodelor dramatice a apărut în urma eforturilor pedagogice reformiste din secolul 20., cu scopul de a servi dezvoltării echilibrate a întregii personalități. Ca activitate socială, multe dintre mijloacele sale încurajează cooperarea, formarea comunității, aprecierea și înțelegerea reciprocă. Iar în contextul andragogic, poate fi relevant studiul lui White privind relația dintre andragogie și mijloacele educative ale teatrului, în care acesta subliniază că jocurile și metodele de teatru aplicat promovează o învățare mai eficientă a adulților.¹⁷ În concluzie, modelul dialectic de educație - autoeducație din andragogie poate fi integrat cu succes în aplicațiile educaționale ale teatrului. Ca metodă complexă, *AMTE/OSZD este capabilă să ghideze participantul adult spre autoeducație.* La cursul de teatru educațional se realizează acest proces printr-o schimbare în percepere/ de înțelegere/printr-o transformare în procesul de înțelegere la nivelul individului prin actul de analiza temele și subiectele prezentate în cursul orei. Pe baza cercetărilor mele, se poate spune că drama parțial poate să devină o variantă pentru auto-realizare, care se manifestă într-o strânsă dialectică cu autocunoașterea. Mi-am susținut poziția în restul tezei mele prin explicarea mecanismului de autocunoaștere, prin analiză teoretică și practică a genului teatrului aplicat, precum și cu un studiu despre cercetările mele calitative asupra impactului adus în activitatea participanților AMTE implicați.

În cadrul acestei cercetări, m-am concentrat asupra *aspectelor interdisciplinare ale teatrului aplicat.* Am confirmat faptul că metoda AMTE/OSZD este implementată la *interferența* dintre domeniile *educațional, comunitar și terapeutic* al teatrului aplicat, și am constatat că modelele din domeniul teatrului educativ care pot fi utilizate pe parcursul cursului își ating obiectivele educaționale într-un mod *complementar.* Interdisciplinaritatea servește la auto-

¹⁶ Bethlenfalvy Ádám, Drámapedagógia. In: Cziboly Ádám (edit), *DIVERSE projekt. Tanári kézikönyv*, Budapest, InSite Drama Nonprofit Kft, 2021. 16.

¹⁷ White, *op. cit.*, 57.

dezvoltarea personalității, și la formarea comunității, iar genurile și modelele folosite au ca rezultat procese educaționale de învățare-formare emergente.

În analiza mea, am ținut cont de *eforturile* de clarificare și sintetizare *terminologică* depuse în ultimii ani, luând în seamă literatura internațională de specialitate, și bazându-mă pe deceniile practicii și teoriei maghiare, am interpretat componentele activității mele în conformitate cu grupările recomandate de specialiștii în domeniu. Mă gândesc aici în primul rând la lucrările lui Judith Ackroyd¹⁸, Helen Nicholson¹⁹, Monica Pendergast și Juliana Saxton²⁰ în limba engleză, iar în limba maghiară la lucrările teoretice ale lui Dániel Golden²¹, Géza Máté Novák și Ádám Cziboly²², Ádám Bethlenfalvy²³, Gábor Takács²⁴ și ale colegilor săi, toți aceștia fiind considerați astăzi personalități de referință în literatura de teatru aplicat. În plus, i-am luat ca referință pe pionierii pedagogiei teatrului aplicat - cunoscută anterior sub numele de educație teatrală/dramatică - și sursele lor, care sunt de neocolit și în prezent: abordarea complexă a profesoarei de teatru și dramă Katalin Gabnai²⁵ precum și literatura de specialitate și practica neprețuită a lui László Kaposi²⁶, care este considerat inițiatorul maghiar al teatrului educațional provenit din sistemul anglo-saxon, TIE(Theatre in Education). După o analiză de definire a

¹⁸ Ackroyd, Judith, „Applied Theatre: Problems and Possibilities”. Applied Theatre Research, Nr. 1., 2000.

¹⁹ Nicholson, Helen, Applied Drama. The Gift of Theatre, London, Palgrave Macmillan, 2005.

²⁰ Pendergast, Monica – Saxton, Juliana, Applied Drama. A Facilitator's Handbook for Working in Community, Bristol – Chicago, Intellect Ltd., 2013.

²¹ Golden Dániel, Színház és nevelés Magyarországon. In: Cziboly (edit), Színházi nevelési és színházpedagógiai kézikönyv, 2017, Budapest, InSite Drama, 78-111.

²² Cziboly (edit.), op.cit., 2017.

²³ Bethlenfalvy Ádám: Dráma a tanteremben, Történetek cselekvő feldolgozása, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, 2020.

²⁴ Takács Gábor, „A részvétel kora – a színházi nevelés útjai, lehetőségei Magyarországon”, Műút. 2012/35. 62–67.

²⁵ Gabnai Katalin: profesor de teatru educațional, scriitor, critic de teatru. Activitatea sa a dus la introducerea educației teatrale și dramatice în învățământul superior din Ungaria: timp de două decenii a fost lector responsabil cu formarea profesorilor de teatru la Universitatea de Artă Teatrală și Cinematografică din Budapesta, fiind responsabil și cu formarea profesorilor de teatru la Școala Normală Catolică din Zsámbék și la Facultatea de Litere din cadrul ELTE, precum și cu editarea mai multor lucrări de bază privind educația teatrală, cărți și cu elaborarea primelor programe școlare în domeniu și programe de studii. Pe lângă activitatea sa de profesor, editor, scriitor și critic de teatru, a scris și prezentat seriale de radio și televiziune și a fost vorbitor la mai multe conferințe internaționale. Interesele sale de cercetare includ pedagogia dramatică și teatrul pentru tineret. În: Eck Júlia (edit.) et al, *Dráma – Pedagógia – Színház – Nevelés, Szöveggyűjtemény középfaladóknak*, Budapest, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, 2016. 339.

²⁶ László Kaposi: profesor de teatru, regizor. În 1992 a fondat prima companie de educație teatrală din Ungaria (Theatre in Education -TIE), Centrul de Educație Teatrală „Kerekasztal”. Printre activitățile sale profesionale se numără: adaptarea și promovarea metodelor de educație teatrală în Ungaria, conducerea Asociației Naționale de Teatru pentru Copii, a Societății Maghiare de Educație prin Teatru și Dramă, editor responsabil al Revistei de Educație prin Teatru din 1995, redactor al mai multor publicații de specialitate, serii de cărți, autor și redactor creativ de programe școlare, programe de studiu, materiale didactice. Idem. 341.

teatrului aplicat, am interpretat AMTE/OSZD ca fiind *o activitate care se desfășoară cu o comunitate în afara spațiului teatral, cu un grup bine conturat, folosește instrumente teatrale/practici teatrale definite funcțional în scop educațional, validând în același timp efectele social-comunitare și artistico-terapeutice -în aceeași timp este legată de teatrul instituțional într-un mod mixt: activitățile sale pedagogice teatrale pot avea loc și într-un spațiu teatral.*

Am convertat gruparea recomandată de către Géza Máté Novák²⁷ a genurilor teatrului aplicat (applied theatre): aplicare pedagogică, socială / comunitară și terapeutică pe modelul AMTE/OSZD *ca pe un model care se interferează în autoeducație, formare profesională și dezvoltare comunitară/socială.* În conformitate cu caracteristicile genului teatrului aplicat: dezvoltarea continuă, variabilitatea, flexibilitatea și interferența între categorii, am constatat că componente modelului AMTE acționează în același timp, iar există o suprapune necesară în realizarea lor.

Prezentând cadrul teoretic al **educației prin dramă/acțiune dramatică**²⁸ (Drama In Education) și al mijloacelor de **teatru educațional**²⁹ (Theatre in Education) am explorat activitatea practicienilor din ale căror metode se inspiră AMTE/OSZD. Am interpretat caracteristicile rezumative ale definițiilor lui Katalin Gabnai și László Kaposi: activitate de grup prin joc, teatru și dramă, lumea ficțiunii, situații conștient create cu scopuri bine conturate. Iar metoda jocului de rol în care se poate experimenta o adevărată confruntarea cu probleme reale am folosit-o ca obiectiv didactic. În plus, *specificul metodei teatrului educațional*: confruntarea cu probleme reale care se manifestă într-un mediu protejat sunt foarte importante. De fapt: persoana implicată în joc „imită” persoana activă din ficțiune (role-play). Din punct de vedere conceptual și metodologic, am ajuns la concluzia că, la adulți, *menținerea constantă a unei atmosfere de încredere și de protecție în cadrul activităților este chiar mai importantă decât în rândul copiilor.* În utilizarea responsabilă a educației prin teatru, trebuie să ne punem întrebările educaționale de bază: ce, pentru cine, unde și cum o folosim, și trebuie să știm că vorbim întotdeauna de educație comunitară, în

²⁷ Novak Geza: Cziboly, 2017. 73-74.

²⁸ formula de *educație prin drama/acțiune dramatică* este propusă și folosită de Radu Apostol. In. Radu Apostol, *Teatru ca metodă Teatru educațional*, UNATC Press, București, 2018.

²⁹ Când folosim termenul de mijloacele teatrului educațional, ne referim la mai multe modele și genuri din practica în educației teatrale în domeniul de specialitate în limba maghiară, decât ceea ce cuprinde TIE (Theatre in Education). Forma anglo-saxonă a teatrului aplicat, este un teatru educațional instituționalizat, cu trupe de TIE care realizează spectacole interactive de teatru cu etape de teatru și etape de atelier cu mijloacele dramatice cu scop pedagogic bine conturat.

care rezultatul este întotdeauna rodul unui proces educațional. În cadrul AMTE/OSZD, dorim să folosim mijloacele dramei și ale teatrului pentru a-l *ajuta pe participant să înțeleagă tema sau problema explorată de dramă*, pentru a depune efort pentru schimbarea cadrului acesteia. "Este vorba despre experimentarea exactă a lumii, despre mastercursul percepției și al comunicării, despre etapele întâlnirii, improvizației, comprimării, prin care, în actul complex al medierii, experiența ajunge la celălalt." - spune Gabnai³⁰. Din punctul de vedere al autoeducației, Bethlenfalvy observă că scopul examinării oricărui subiect este întotdeauna acela de a înțelege aspectul uman al subiectului, de a se înțelege pe sine prin celălalt.³¹

Interferența genurilor din teatrul aplicat, al libertății metodologice, este confirmată de Dorothy Heathcote, a cărei metodologie sensibilă din punct de vedere sociologic este inspirată de personalitatea sa puternică. Ea descrie problematica dramei pornind de la fiecare participant și afirmă că drama este însăși învățarea, în care ne vedem propria experiență în acțiune și o evaluăm. Punctul comun al modelelor de activitate/modele de drama³² pe care le folosește este că participanții acceptă acțiunea care are loc în cadrul unei ficțiuni co-create și co-aprobate. Pentru Heathcote, ficțiunea cuprinde noțiunea de dramă, ea extinde posibilitățile acțiunii și îndepărtează în mod necesar limitele genului. Dintre modelele sale, în cadrul AMTE/OSZD, o folosim pe cea mai simplă: "drama ca mijloc de cunoaștere a oamenilor"³³. Aceasta este, în esența sa, o operă de explorare, examinând comportamentul oamenilor, relațiile și reacțiile lor la evenimentele care îi afectează.

Activitatea lui Gavin Bolton este relevantă pentru AMTE/OSZD datorită sistematizării, proiectării și fundamentării teoretice a activității noastre. La sfârșitul anilor 1970, Bolton a dezvoltat sistemul său de drama în educație/DIE, Drama în Education. E o metodă proprie, bazată

³⁰Gabnai Katalin, *Drámajáték. Bevezetés a drámapedagógiába*, Budapest, Helikon Kiadó, 1999, 292.

³¹Bethlenfalvy, *op. cit.*, 2020. 20.

³²Dorothy Heathcote, Az aktív tanulás lehetséges keretei az iskola és a társadalom közti kapocs négy modellje, fordította Mészáros Szófia, *Drámapedagógiai Magazin*, 2002, ed. spec. 2. 2-12

³³Heathcote distinge patru modele, primul fiind cel mai simplu. Al doilea model este drama experților, o formă complexă de activitate, concepută în primul rând pentru a transfera, aprofunda și sistematiza cunoștințele în materie; al treilea model este role-rolling, în care activitatea de bază este realizată de la profesor la profesor și mai multe clase pot împărtăși un context comun; al patrulea model este modelul de mandat, în care un grup de profesori și elevi răspund unui mandat din partea comunității, mandatul fiind o sarcină clar definită și un anumit interval de timp. Heathcote, *Ibid*, 3.

pe formele dramatice care predominau atunci în școlile englezești - a creat acest model complex³⁴ ca o combinație a modelelor Exerciții/A, Drama/B și Teatru/C. De atunci, se pare că drama în educație/DIE a devenit piedestalul educației teatrale, iar Bolton baza terminologică. Deși Bolton este un expert de necontestat, DIE este dificil de realizat corect. Specialista Zsuzsanna Tölgyessy vorbește despre faptul că, de obicei, profesorii de teatru aplicat din Ungaria își propun să realizeze implementarea DIE³⁵, dar acest lucru nu poate fi aplicat în contextul transilvănean. În cadrul propriei mele cercetări am ajuns la *concluzia* că mulți profesori de teatru *stau departe de acest model*: 84% dintre participanții la orele complexe de dramă sunt apropiați de acest model, dar doar 33% dintre ei îl folosesc în mod regulat. Katalin Gabnai constată, de asemenea, că proporția este similară: deși toată lumea se bucură de metoda DIE, ca participant, "foarte puțini sunt capabili să vină cu soluții autentice în calitate de creator de plan de lecție și de lider de grup. Este nevoie de un talent special ca scriitor, regizor sau profesor de teatru aplicat pentru a face ca un plan de lecție să funcționeze".³⁶

Lucrarea teoretică a lui Jonothan Neelands este, de asemenea, de mare importanță în structura metodologică a AMTE/OSZD; nu numai deoarece *convențiile* pe care le rezumă el servesc drept ghid pentru profesorul de dramă în probleme didactice, ci și pentru că el subliniază faptul că munca noastră nu se referă la dezvoltarea abilităților necesare pentru meșteșugul teatral, ci la "crearea de experiențe în mediul imaginației", la participantul care creează și nu interpretează.

Ca să **rezumăm doctrinele** teoreticienilor, metoda AMTE/OSZD are un potențial educațional complex, printr-un proces de lucru colaborativ în care profesorul și participantul devin creatori adulți: la baza metodologiei sale stau, alături de colecțiile de piese de teatru ale lui Gabnai și Kaposi, în modelul simplu al lui Heathcote, și tipologia lui Bolton categoria jocurilor dramatice și modelul de tip DIE – modelele se bazează și se completează reciproc. Întrucât

³⁴ Această grupare este descrisă pentru prima dată în *Towards a Theory of Drama in Education* (1979, publicat în limba engleză de către Drama Pedagogical Society. In: Bolton, Gavin, *A tanítási dráma elmélete, fordította Szauder Erik, Budapest, Marczibányi téri Művelődési Központ, 1993.*

³⁵ Zsuzsanna Tölgyessy, *A drámapedagógia jelenléte a Vág-Duna-Ipoly eurorégió irodalomóráin, Irodalomtanítás, irodalmi nevelés az 5-8. évfolyamon Esztergomban* (Prezența pedagogiei dramatice în lecțiile de literatură din Euroregiunea Vág-Duna-Ipoly)

Predarea literaturii, educația literară în clasele 5-8 în Esztergom; 2011, Teză de doctorat. Universitatea Eötvös Loránd, Facultatea de Pedagogie și Psihologie, Școala Doctorală de Educație.

³⁶ Prezsmer Boglárka, *Hódolni kell a padlízásnak is, avagy a találkozás tanítása..* Interviu cu Katalin Gabnai,, *Játéktér*; anul 2.nr. 1. 2013. primavara, 54-60, 58.

așteptările de la DIE nu se realizează întotdeauna, am considerat că este mai norocos să numesc sesiunile pe care le conduc *ore de dramă* și nu le numesc DIE, tocmai din cauza diversității și a responsabilității metodologice. Găsesc potrivită abordarea mai recentă a lui Bolton, în care acesta subliniază coexistența teatrului și a activității dramatice și, mai precis, faptul că activitățile noastre în cadrul unei ore de dramă pot varia în funcție de gradul lor de apropiere de munca pur teatrală și de jocul dramatic, similar cu jocul ”ca și cum” al copiilor.

Crezând în diversitatea genurilor, disertația folosește termenii de **pedagogie teatrală** și **educație teatrală** unul lângă altul, ca **sinonime**, pentru că aceasta este abordarea care se aplică în primul rând. Este ceea ce propun și autorii *Bethlenfalvy* și *Cziboly*.³⁷ Pedagogia teatrală în OSZD este o formă de educație prin teatru în care se desfășoară o activitate de grup în legătură cu un spectacol de teatru, folosind o abordare prin metodele educației dramatice. Scopul acestei interacțiune este de a determina o schimbare în înțelegerea comunitară și individuală a temelor și problemelor prezentate de spectacol. Căutarea căii spre înțelegere - a trăi, a înțelege, a examina, a stabili - se realizează întotdeauna cu o abordare pedagogică dramatică.

În *alegerea metodelor de lucru*, se preferă mijloacele care ajută la comunicarea percepției personale, la explorarea opiniilor individuale, la explorarea relației cu problema, la autocunoaștere și cunoașterea socială și la educarea în domeniul artelor, în special a artei spectacolului. *Criteriile pentru programele de educație teatrală* enumerate de autorii Cziboly-Bethlenfalvy, care trebuie îndeplinite concomitent, sunt următoarele: se adresează în primul rând celor implicați în sistemul educațional public; includ un spectacol de teatru, -de păpuși, -de dans sau o serie de scenete; scopul realizatorilor este unul pedagogic; permit participanților să ia parte la interacțiuni care au un impact semnificativ asupra desfășurării programului sau care reflectează asupra a ceea ce s-a întâmplat în cadrul acestuia; sunt bazate pe repertoriu și se joacă de mai multe ori, de fiecare dată pentru grupuri diferite; fiecare program este un eveniment unic, cu posibilitatea unei pre- și post-monitorizării.³⁸ Comparativ cu cele de mai sus, cercetarea arată *diferențe minore* în ceea ce privește implementarea în AMTE/OSZD:

1. activitatea nu poate satisface toate componentele în același timp;

³⁷ Cziboly, *op. cit.*, 2017. 211.

³⁸ Cziboly-Bethlenfalvy, *Színházi nevelési programok kézikönyve*, Budapest, L'Harmattan, 2013. 377.

2. participanții lor nu sunt numai cei implicați în educația publică, ci, așa cum am văzut în componența participanților la formare, sunt adulți independenți;
3. în ceea ce privește importanța participării active, există interacțiuni închise, deoarece participanții nu influențează în mod semnificativ desfășurarea programului, dar sunt implicați în interacțiuni care reflectă asupra a ceea ce se întâmplă într-un mod semnificativ;
4. programul de educație teatrală este, de obicei, un eveniment unic;
5. modelele utilizate sunt cele cu două etape: spectacol și prelucrare;
6. programul este un proiect educațional al unui curs și nu face parte din sau la cererea unei instituții de teatru specifice. Obiectivele sale nu includ educația teatrală ca mijloc de promovare a teatrului sau ca instrument de marketing, cum ar fi un proiect anual de educație teatrală organizat în jurul unei instituții teatrale;
7. tehnicile și mijloacele folosite se vor baza pe principiul metodologiei practice, în timpul formării fiind dedicată doar o scurtă perioadă de timp abordărilor metodologice;
8. genurile sesiunilor pentru adulți pot fi, prin urmare, clasificate în funcție de termenii folosiți de educația teatrală pentru tineri sau copii, dar, din cauza specificului implementării lor: curs pentru adulți de vârste și ocupații mixte, proiecte de weekend etc., acestea nu pot fi clasificate atât de precis;
9. OSZD nu creează teatru, iar crearea de piese de teatru sau producții de teatru nu constituie obiectivul principal al activității de curs - mai degrabă, este doar o experiență mai redusă a teatrului ca „produs” estetic – iar procesul de creație este experimental, desfășurându-se în condiții de tabără.

Este important să subliniem faptul că AMTE/OSZD nu reprezintă genul TIE - Teatru în Educație,³⁹ nici în formă, nici în conținut.

³⁹ În general, TIE este modelul cel mai asemănător cu de model-gen, este un spectacol complex de educație teatrală cu părți și forme distincte, joc-performance-joc-performance-joc. În prezent, alături de această direcție clasică a educației prin teatru, companiile TIE oferă și o serie de forme care curg unele în altele, cu inovații care respectă întotdeauna fundamentele pedagogice, adică trebuie înțelese doar în cadrul genului și, prin urmare, nu creează un nou gen din punct de vedere teatral. Genul necesită dubla calificare de actor și de profesor de teatru, deoarece actorii înșiși sunt însărcinați să conducă și să faciliteze părțile educaționale, interactive de dramă. Eforturile din Ungaria pentru înființarea TIE sunt legate în principal de Centrul de Educație Teatrală Kerekasztal, care a fost înființat în 1992 ca o filială a Asociației Kerekasztal, și apoi de excelentul Atelier Cultural KAVA, creat în 1997. În Golden, op. cit. 2017, 90.

Am identificat aplicații teatrale din domeniul terapiei în practica AMTE/OSZD, care au inclus următoarele genuri din **categoria aplicațiilor terapeutice** din clasificarea Novák a teatrului aplicat: psihodramă, teatru social, teatru și dramaterapie și sociodramă. Novák explică suprapunerea dintre genuri prin faptul că, deși nu există un scop terapeutic explicit pentru fiecare gen, se poate produce *un efect terapeutic*. Pentru mine, acest lucru este din nou relevant în ceea ce privește interacțiunea dintre genuri și întărește constatarea că, chiar dacă OSZD este în primul rând *motivată pedagogic, poate obține un efect terapeutic* prin utilizarea instrumentelor psihodramatice în terapia de grup și în psihoterapia de grup. Efectul terapeutic face parte din semnificația terapiei⁴⁰; sensul original al cuvântului terapie include el însuși conceptele de terapie și vindecare. În teoria psihologică, prin psihoterapie se înțelege o varietate de proceduri psihologice menite să amelioreze problemele oamenilor și să îi ajute să se integreze mai bine în societate.⁴¹ Un astfel de ajutor psihologic este terapia de grup, ceea ce înseamnă că funcția de ajutor este extinsă la o comunitate restrânsă, iar individul își rezolvă problemele cu participarea celorlalți. Această participare variază în funcție de proceduri: poate fi o discuție terapeutică sau o altă activitate de grup.⁴²

Comparând AMTE/OSZD cu psihodrama și terapia prin teatru, apare o *deosebire marcantă între obiective*: obiectivul nostru nu este terapeutic, adică nu lucrăm asupra traumelor, rănilor psihologice suferite și nici nu tratăm și nu vindecăm în mod intenționat dependențele și adicțiile. În cazul psihodramei, scopul este vindecarea psihologică a membrilor individuali ai grupului sau terapia grupului ca întreg. *Scopul* AMTE/OSZD este unul *pedagogic* și încercăm întotdeauna să rămânem în cadrul sigur al acestui scop. Cu toate acestea, într-un grup – în care forma este una de participare reciprocă, activă, în care se creează o implicare emoțională personală în povești – experiențele pot atinge pragul terapeutic și, astfel, efectele terapeutice pot fi parțial realizate. Ca o distincție mai importantă, am făcut și o interpretare a *motivelor intrării în rol*: în timp ce în activitatea educațională dramatică rolul se desfășura într-un mod „ca și cum”, protagonistul psihodramei intră în reprezentarea dramatică cu sentimentele sale personale.

⁴⁰ Bazat pe dicționarul de etimologie maghiară <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar/>, descărcat la 11.04.2023.

⁴¹ Atkinson, Richard C - Hilgard, Ernest: *Psichologia*. Osiris kiadó, Budapest. 2005. 611.

⁴² Ibid, 142.

Folosirea jocului de rol în pedagogia teatrului a demonstrat că efectul de dizolvare a acceptării rolului, alături de genurile suprapuse ale teatrului aplicat, a obținut un fel de efect terapeutic fără funcție terapeutică.

În evaluarea eficacității psihoterapiilor, echipa de cercetare Atkinson-Hilgard afirmă că scopul oricărei psihoterapii este acela de a schimba comportamentul și atitudinile clienților într-o anumită direcție și că un anumit tip de învățare este esențial pentru terapie.⁴³ Legând afirmația lor de principiul învățării permanente, se poate spune că recente tendințe psihoterapeutice pot fi interpretate ca stimulente pentru ansamblul de mijloace de educație a adulților. Pedagogia teatrală, ca metodă educațională care determină o schimbare în înțelegere, are acest lucru în comun cu metodele psihoterapeutice: înțelegerea nu se referă doar la problema dezvăluită de dramă, ci face pași spre înțelegerea de sine a celui care joacă. În acest sens, *AMTE atinge obiective psihologice prin funcția de autocunoaștere*.

Comparațiile făcute anterior și experiențele de curs din ultimii ani - adulții care participă la OSZD văd cursul ca pe o oportunitate de autocunoaștere și autoeducație - au condus la o examinare mai detaliată a grupurilor de autocunoaștere și a domeniului autocunoașterii. Cercetarea s-a bazat pe constatările psihologiei pozitive și pe comparațiile cu grupul de psihoterapie și grupul de autocunoaștere, datorită factorului de autocunoaștere din cadrul grupului. Afirmațiile lui János Rudas, unul dintre cei mai cunoscuți experți maghiari în domeniu, sunt semnificative cu privire la participanții la OSZD: el numește meseria de profesor o profesie specială, care nu se poate face fără conștientizarea nevoii de autocunoaștere și dezvoltarea acesteia, deoarece profesorul modelează caracterul și imaginea umană a elevilor săi având ca instrument/mijloc propria personalitate.⁴⁴

Psihologia pozitivă afirmă că autocunoașterea nu se exprimă prin auto-reflecție, ci prin auto-examinare prin intermediul celorlalți și că înțelegerea de sine poate fi îmbunătățită într-un context social și, cel mai important, într-un grup. Practicarea *experienței de flow* în relațiile și colaborarea între colegi ajută la dezvoltarea mai pregnantă a competențelor personale și sprijină înflorirea relațiilor personale și între colegi. Ajung la concluzia că utilizarea mijloacelor de teatru și de dramă în grupuri este benefică pentru autocunoaștere și autorealizare și că toate aceste

⁴³ Ibid, 628.

⁴⁴ Rudas János, *Delfi örökösei, Önismereti csoportok – elmélet, módszer, gyakorlatok*. Nyolcadik kiadás, Oriold és Társai, Budapest, 2016. 23.

competențe pot fi dezvoltate, așa cum confirmă feedback-ul a 82% dintre adulți. Am comparat activitățile AMTE/OSZD cu teoria experienței de flow din psihologia pozitivă și, în consecință, pot spune că flow-ul din activitatea noastră se datorează jocurilor vesele, a activităților pline de bucurie, a eliberării energiei psihice prin jocuri, a lejerității flow-ului. Văd cel mai mare potențial al metodei AMTE/OSZD, în linia psihologiei pozitive și a teoriei flow-ului, în faptul că *activitățile vesele* care decurg din motivația interioară *pot fi folosite pentru autoeducație*, pe de o parte, și pot genera, de asemenea, nevoia de învățare pe tot parcursul vieții, pe de altă parte.

Grupul de autocunoaștere este un fel de proces de dezvoltare personală de grup, despre care Rudas spune că nu este un remediu și nici nu este capabil să schimbe lumea, dar poate totuși să le ofere oamenilor bucurie, chiar și la nivel de masă, să îi învețe să devină ființe autonome, să îi ajute să se regăsească pe ei înșiși și pe ceilalți în lumea noastră alienată.⁴⁵ Rudas înțelege dezvoltarea personală de grup și psihoterapia de grup ca având același scop în esența procesului. Din punctul de vedere al AMTE/OSZD, această afirmație este utilă pentru a conștientiza interferențele teoretice dintre domeniile psihoterapiei de grup și, din punct de vedere practic, pentru a percepe simultaneitatea lor. De asemenea, pentru ca, în calitate de profesori de dramă și teatru, să nu facem delimitări rigide, de graniță, din comoditate, spunând că dacă nu conducem un grup psihoterapeutic, nu putem intra într-o temă sau situație psihoterapeutică. Pentru mine, acest lucru reprezintă, de asemenea, un model de suprapunere între genurile de teatru aplicat. Constatările mele personale - care sintetizează experiența metodei complexe OSZD și se bazează pe opiniile cursanților - sunt că, prin experimentarea emoțiilor, crește deschiderea emoțională, crește inteligența emoțională și, astfel, individul devine mai tolerant și mai devotat față de mediul său.

În **capitolul 2** al cercetării pe care am întreprins-o pentru a creiona o **panoramă a genurilor de teatru aplicat**, a pedagogiei dramatice, a pedagogiei teatrale aplicate, a educației prin teatru și a altor implementări de acest gen, am relatat despre genurile care sunt în curs de implementare sau au fost implementate în anii anteriori în Transilvania, pentru adulți în limba maghiară. Am explorat căile de urmat în educația publică⁴⁶, oportunitățile de formare și perfecționare, precum și posibilitatea de a găsi educația teatrală în jurul instituțiilor teatrale.

⁴⁵ Ibid, 14.

⁴⁶De asemenea, am folosit studiul meu anterior pentru a procesa datele. Boglárka Prezsmer, Színházpedagógia, Drámapedagógia, pillanatkép itthonról, *Játéktér*, anul 4. nr. 4. 2015. 46-51.

Analizând învățământul public, am constatat că educația prin teatru și *dramă/pedagogia dramatică este cunoscută ca metodă aplicată* - este folosită în predarea altor materii, cel mai frecvent în literatură, limbi străine, predarea la clasă, istorie, educație fizică, învățământ preșcolar și primar - dar aplicarea sa sistematică nu poate fi demonstrată. Educația prin teatru și dramă este prezentă în învățământul public ca *disciplină opțională* și ca metodologie aplicată, dar nu există o disciplină obligatorie în curriculum-ul național din România. Doar în învățământul de specialitate, clasele de teatru din liceele cu profil artistic au discipline legate de teatru. *Interpretând* tabloul obținut, se observă un impuls mai mic în acest domeniu decât în urmă cu zece-cincisprezece ani. Această constatare a fost confirmată în mod regulat de interviurile mele cu profesorii ca parte empirică a cercetării, în calitate de profesor implicat în educația și predarea teatrului și a dramei, și a fost confirmată și în evaluarea impactului din această cercetare. Mulți profesori ar dori să acorde mai mult timp jocului, a cunoașterii prin schimbul de experiență, întâlnirilor reale, dar, de cele mai multe ori, doar îl "furișează" în clasă.

În România, nu există o specializare de teatru educațional/ educație prin teatru și pedagogia dramei în limba maghiară, în învățământul superior. Așadar, *nu formăm profesori de teatru și de dramă în România, dar formăm profesori care cunosc metoda*. În învățământul superior de stat în limba maghiară, educația teatrală și pedagogia dramatică sunt predate în cadrul curriculumului în formarea educatoarelor și a învățătorilor printr-o cursuri opționale⁴⁷, indirect în formarea profesorilor,⁴⁸ iar în cadrul învățământului universitar studenții pot beneficia, într-o anumită măsură, de cursuri de teatru aplicat, la facultăți de artele spectacolului⁴⁹. Nu pot răspunde la întrebarea dacă fiecare profesor ar trebui să fie familiarizat cu pedagogia dramatică. Experiența arată că poate exista o șansă de autocunoaștere, dar nu toată lumea devine profesor de dramă pe

⁴⁷ Ca disciplină opțională, pedagogia teatrală poate fi studiată la Institutul de Pedagogie și Didactică Aplicată al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca (BBTE) și la Centrele de Învățământ la Distanță ale acesteia, la cursurile de Formare a Profesorilor și Educație Timpurie ale Facultăților de Psihologie și Educație.

⁴⁸ Formarea cadrelor didactice se bazează pe un curriculum unificat în întreaga țară și este organizată în conformitate cu dispozițiile Legii educației 1/2011 și ale Decretului ministerial 3850/02.05.2017, sub formă de formare cu normă întreagă. Acesta este și cazul Institutului de Pregătire a Personalului Didactic din cadrul Universității de Arte/MME din Târgu Mureș (Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic - DPPD), unde pedagogia dramatică poate fi predată doar în cadrul unor ateliere aplicative, într-un atelier organizat în acest scop.

⁴⁹ În învățământul superior în domeniul artelor, este posibilă studierea disciplinelor de teatru în cadrul instituțiilor de teatru și artă de limbă maghiară (Universitatea de Arte din Târgu Mureș, Facultatea de Teatru și Film a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca).

durata unui curs de formare și nici nu este necesar. Ar fi bine, totuși, dacă mai mulți oameni ar fi conștienți de această metodă, sau mai degrabă ar recunoaște-o.

Dintre modalitățile de formare profesională a adulților, încă de la mijlocul anilor '90, în cadrul Academiei de vară Bolyai, organizată de Asociația Profesorilor Maghiari din România (RMPSZ), a fost oferit cursul de pedagogie dramatică, și am menționat activitățile Atelierului de Dramă de la Oradea ca un exemplu unic.

Am arătat, de asemenea, că programele de educație teatrală destinate în mod specific adulților, fie sub forma teatrului instituționalizat, fie sub forma teatrului alternativ, nu sunt sistematice; și că este nevoie de profesioniști dedicați și de personal entuziast pentru a îndrepta aparițiile sporadice ale educației teatrale spre continuitate și regularitate.

În **capitolul 3 al cercetării**, am analizat **structura și metodele practice ale cursului AMTE/OSZD**. Cursul 2022 a oferit participanților următoarele modele – discipline, sesiuni și variante – de formare: training bazat pe o serie de exerciții, training bazat pe jocuri de dezvoltare a competențelor și abilităților, jocuri de teatru și de dramă, workshop-uri bazate pe jocuri de autocunoaștere, improvizație, elementele și mijloace de bază din meseria actorului, cursuri de vorbire, pedagogie dramatică, participarea la un spectacol de teatru, analiza spectacolului, pedagogie teatrală, istoria teatrului și concepte de bază ale pedagogiei dramatice - cursuri teoretice. Conform calificărilor și experienței mele, le pot oferi: jocuri și exerciții de dramă și de teatru, ora de dramă (proces complex bazat pe o temă), pedagogie teatrală, prelegeri teoretice, curs de formare a vorbirii și jocuri de autocunoaștere.

În *conceperea sesiunilor*, am urmărit obiectivul dublu de a avea un impact atât asupra participantului, cât și asupra viitorului lider de grup. Prin urmare, este necesar să se asigure o stare receptivă "pură", fără didaxii - stare de eliberare, relaxantă, ușoară - care să ofere experiență personală, plăcere și o bază de conștientizare a formelor metodologice utilizate, care se adresează sinelui educator al participantului. Am descris în detaliu *obiectivele generale ale pedagogiei dramatice* și al educație prin teatru, evidențiind dezvoltarea armonioasă și diferențiată a întregii personalități ca fiind cel mai important obiectiv educațional. Citând ideea lui Pilinszky, potrivit căreia ar trebui să ne educăm pe noi înșine pentru a fi educați în formarea atenției: "avem nevoie

de o iubire necondiționată a adevărului, nu a propriului nostru adevăr. Mai presus de toate: de educația atenției"⁵⁰

Pe măsură ce lucrăm cu adulții, este important să subliniem, în legătură cu OSZD, că elementul esențial al învățării este reexaminarea cunoștințelor anterioare, adică inițierea unei schimbări în înțelegere, crearea de sens. Învățarea prin experiență personală permite participarea la poziții de decizie etică și, astfel, învață revizuirea automatismelor prin care poate fi creată o cunoaștere reală, individuală. După cum bine spune Tölgyessy, scopul este „(...) de a dezvolta un individ autonom care își asumă responsabilitatea pentru acțiunile sale”.⁵¹ Deoarece învățarea prin teatru și dramă este un proces exploratoriu, iar învățarea are loc pe mai multe niveluri, mai multe domenii de dezvoltare devin active în același timp, iar acest lucru este îmbunătățit și mai intens de modelele utilizate în metoda AMTE/OSZD.

Dintre metode, am descris jocuri și exerciții de-a lungul *diferitelor grupări/tipologii de grupări de joc* forme de lucru/convenții. Exercițiile, jocurile, exercițiile cu reguli sunt cele mai frecvente aplicații de dezvoltare a abilităților și deprinderilor, acestea sunt: exerciții de familiarizare, exerciții de relaționare, exerciții în doi, exerciții de cooperare, exerciții de eliberare a tensiunii, exerciții de conștientizare de sine și de grup, exerciții de încredere, exerciții de situație. De-a lungul studierii sistemului lui Bethlenfalvy⁵², am adoptat cele mai importante unități folosite în educația prin dramă și teatru, componentele, conceptele și caracteristicile acestora: spațiul în care se desfășoară ora de dramă; problema centrală, care este cel mai important element al orei de dramă și care oferă oportunitatea de învățare; relația dintre ficțiune și realitate, care reprezintă construcția lumii ficționale a dramei, crearea de situații; rolul ca oportunitate de învățare care oferă protecție.

Am analizat în detaliu *fazele* distincte care pot fi delimitate în structura orei de dramă: fazele de încălzire, de mijloc și finală sunt explorate cu exemple de proceduri și forme de lucru/convenții. Am discutat separat cele trei unități majore care pot fi utilizate în proiectarea orelor de dramă și a sesiunilor pedagogice de teatru în cadrul AMTE/OSZD: prin definirea obiectivelor multiple, prin proiectarea progresului orei de dramă, precum și prin definirea formelor de

⁵⁰ Gabnai, „A találkozás tanítása”, *Drámapedagógiai Magazin*, 7. sz. 1994/1. 3-6.,4.

⁵¹ Tölgyessy, *op. cit.*, 2011. 51.

⁵² Bethlenfalvy, *Drámapedagógia*, In: Cziboly (szerk), *Diverse projekt- tanári kézikönyv*, InSite Drama Nonprofit Kft. Budapest, 2021. 15-40.

activitate. Examinând problematica *pedagogului din proces*, a profesorului de dramă, a liderului de grup, am atras atenția asupra faptului că, fiind o metodă complexă care are de-a face și cu cadre didactice, tipul de model profesoral pe care îl reprezentăm în activitatea noastră este semnificativ. În descrierea liderului de grup AMTE/OSZD, am combinat educatorul democratic al pedagogiei reformei, educatorul reflexiv, facilitatorul din profesiile de sprijin, liderul de grup și formatorul în domeniul terapiilor de grup, precum și regizorul de teatru axat pe actor. Constatarea metodologică făcută în construcția acestui model de rol de profesor de dramă și teatru întărește, de asemenea, perspectiva de sinteză a ipotezei mele: liderul de grup al AMTE/OSZD, pe lângă funcțiile didactice predominante în andragogie - formator și facilitator - îmbină și caracteristicile de formator cu trăsăturile de formator de grup ale profesiilor de ajutor cu modelele din domeniul educațional al dramei și teatrului.

În **capitolul 4 al tezei**, am examinat **integrarea practică a modelului AMTE/OSZD**. În cadrul implementării, m-am concentrat asupra **activității mele** cu grupurile OSZD între anii 2015 și 2022: o analiză metodologică a *patru sesiuni de pedagogie dramatică și patru sesiuni de educație teatrală*, explorând concluziile obținute prin aceste experiențe. La baza problematicii mele de sistematizare se află chestiunea materialului folosit pentru a crea ore de dramă și teatru. Materialul ales determină parțial metodele utilizate și, de asemenea, modelează forma sesiunii. Printre proiectele mele, am prezentat *Povestea este despre noi, /A történet rólunk szól* o oră de dramă bazată pe imagini, cu întrebări focusate pe soarta femeilor, concentrându-se pe capacitatea noastră de a ne schimba șabloanele pentru a ne dezvolta. Muniția de autocunoaștere a orei de dramă a fost furnizată în principal de exercițiile de încheiere, în timpul cărora participanții și-au exprimat individual gândurile la persoana întâi singular din rolul protagonistei analizate. Completările de propoziții relevă efectul eliberator și dizolvant al auto-reflecției: participanții fac, în mod spontan, mărturie despre ei înșiși, lucru care nu se poate naște decât într-un mediu de rol protejat, într-un grup incluziv care oferă siguranță emoțională. În domeniul psihologiei acest fenomen este numit ventilație. Modelul mixt din *Țara zânelor, spune-mi unde este? /Tündérhon, mond merre van?* este inspirat de drumul căutării de sine, de către personajele din drama Csongor és Tünde a lui Mihály Vörösmarty, a unei căi din dramă spre speranță, cu înțelesuri metaforice, căutarea unui spațiu numit chiar „locașul zânelor”/Tündérhon. Problema centrală a fost examinarea relației cu frumusețea celestă, atingând interpretarea intersecțiilor ce se manifestă în cale, înțelegerea sensului căutării,

și experimentarea/percepția frumuseții interioare. Piesa a invitat participanții la o călătorie către rezervele și resursele interioare.

De asemenea, am prezentat o variantă de *adaptare* a planului de oră de dramă în cadrul unui model de oră de dramă complexă numită "Când nu ești acasă", în cadrul căreia se întâlnește genul liric și dramatic. Adaptarea a fost realizată folosind o parte din ora de dramă a lui László Török, și a fost concepută pentru grupul OSZD. Cred că este important să includem aspectul personal în chestiunea adaptabilității, pentru că sunt de părere că planurile care pot fi realizate în mod valid și autentic în mediul de grup pe care îl conducem - în forma lor originală sau adaptată - sunt cele care ne ating, ne abordează sau ne privesc. De aceea consider că prezența mea, ca participant la ora originală, a lui Török a avut un rol important.

De asemenea, am prezentat un exemplu de oră de *dramă realizată de mine*, folosind mijloacele altor specialiști: ședința *Jocul Margaret/Margitjáték*, care validează modelul de dramă de construire a poveștii, de studiu al personajului central și încorporează metodele de lucru învățate de la Andy Kempe. Ora de dramă a fost o șansă de a explora ceea ce se întâmplă în interiorul unei persoane atunci când aceasta privește înapoi la viața ei, iar întrebările centrale au fost posibilitățile de auto-realizare a femeii și identificarea rolurilor feminine. Sesiunile au fost testate în mod regulat cu participanții AMTE/OSZD, iar pentru două dintre sesiuni am oferit, de asemenea, exemple detaliate ale unei versiuni care ar putea fi desfășurată cu elevi. În timpul cursului AMTE/OSZD, fiecare sesiune a avut o puternică *funcție autoeducativă*, dar, prin ofertele mele, am urmărit, de asemenea, să expun participanții la *cât mai multe tipuri de ore și modele* de dramă.

Descrierile au respectat următoarele *criterii*: o explicație a modelului sau modelelor de ore de dramă utilizate, o definiție a grupului țintă, evidențierea direcțiilor luate în considerare în proiectare, clarificarea obiectivelor, identificarea domeniului sau domeniilor de învățare, formularea întrebărilor centrale sau a întrebărilor de focalizare, o listă a uneltelor necesare pentru desfășurarea lecției și un interval de timp pentru oră. În descrieri am dat și exemple de exerciții și metode de lucru utilizate sau variante ale acestora, iar în anexa tezei am selectat fotografiile ale orelor și ale eventualelor rezultate/produse artistice.

Dintre genurile de *educație teatrală*, am analizat *formele cu două etape* realizate în cadrul AMTE/OSZD: spectacol (*#Love* și *Cum apa reflectă chipul*) plus sesiune de pedagogia teatrală, respectiv spectacol (*T-or*) și analiza spectacolului. În legătură cu producția de marionete *A fák*

titkos szíve / Inima secretă a copacilor, am realizat un studiu comparativ al unui proiect de educație teatrală de mare amploare care a implicat 660 de tineri și aproape 100 de adulți.

Unul dintre scopurile activităților de educație teatrală din cadrul producției elevilor *#Love*⁵³ este de a sensibiliza social adulții la o generație - în acest caz, un grup de tineri care urmează să absolute liceul - de a experimenta viața și trăirile acestei generații.

La sesiunea de după spectacolul *Ahogyan a víz tükrözi az arcot / Cum apa reflectă chipul*⁵⁴ au participat anual cursanții ai AMTE/OSZD. Anterior, am implementat un proiect social în colaborare cu Teatrul Independent Osonó, intitulat „Reflectez o parte din mine”⁵⁵, atingând un spectru larg de straturi sociale, inclusiv publicul care nu a fost niciodată sau foarte rar la teatru. În cadrul orei interactive de după spectacol, publicului i s-au oferit modalități de participare care să îl ajute să asimileze și să înțeleagă tema spectacolului și forma teatrală văzută, să gândească împreună în beneficiul unei înțelegeri mai largi. Activitatea de educație teatrală cu diferite grupuri m-a făcut să realizez că, prin experiența teatrului comunitar și a teatrului participativ, este posibil să se ajungă la *o sensibilizare față de problemele sociale explorate*. Pe baza obiectivelor pedagogice⁵⁶ ale unei sesiuni adecvate aceasta a oferit posibilitatea de a examina aspecte care ridică întrebări de natură umană/socială. Problema centrală, indiferent de vârstă, a fost rolul familiei, analiza relației părinte-copil și examinarea triadei și a sistemului de probleme sociale părinte-copil-școală. Formele și metodele de lucru s-au bazat pe convențiile reflectivă ale lui

⁵³ *#Love*, spectacol de examen al elevilor de la Liceul de Artă Plugor Sándor, regia: Misi Fazakas, distribuția: Tekla Ambrus, Bernadett Batzula, Kinga Noémi Bedő, Ervin Bene, Kata Fekete, Tímea Gyenge, Klementina Nyegró, Xénia Kovács, Csengelle Keresztes, Andrea Ölvedi, Eszter Sebestyén. Cu acest spectacol, elevii au obținut locul I la Concursul Național al Academiiilor de Teatru din România în anul școlar 2017-2018.

⁵⁴ *Ahogyan a víz tükrözi az arcot / Cum apa reflectă chipul*, un spectacol de teatru documentar. Regia: Misi Fazakas. Oszkár Mucha, Veronika Mohácsi, Panna Boesárdi, Karolina Kurkó, Mátyás Hubess, Máté Kalotai. Teatrul Dramatic al Liceului de Artă Plugor Sándor, Sfântu Gheorghe, 2022 (Reprezentăție: 21 mai 2011, Biblioteca Județeană Bod Péter, Sfântu Gheorghe).

⁵⁵ Despre acest proiect se poate informa și din comunicatul de presă „O serie de spectacole de pedagogie teatrală la Osonó”, *Játéktér*, 2015, 9 mai, sursă URL disponibilă: <https://www.jatekter.ro/?p=12671>, descărcat la 12.01.2023.

⁵⁶ Autorii Cziboly și Bethlenfalvy au clasificat activitățile pedagogice de teatru în cinci categorii, în funcție de scopurile lor pedagogice: programe care ridică întrebări umane/sociale: programe care examinează probleme morale, umane, sociale, filosofice; introductive: programe care ajută la înțelegerea limbajului formal al teatrului, la interpretarea piesei, la cunoașterea funcționării teatrului; transfer de cunoștințe: programe care transferă în primul rând cunoștințe din programele școlare legate de NAT (Curriculum Național Maghiar) (de ex. program preventiv: programe specializate în prevenirea dependenței și a abuzului de substanțe, în tratarea problemelor psihologice sau psihiatrice sau în prevenirea accidentelor și a infracțiunilor; dezvoltarea abilităților: programe care vizează dezvoltarea diferitelor competențe (de exemplu, mișcare, comunicare, limbă străină). În Cziboly-Bethlenfalvy, *Színházi nevelési programok kézikönyve*, Budapesta, L'Harmattan, 2013. 19.

Neelands, și au avut suficientă putere de confruntare și de sensibilizare, iar în rândul participanților adulți s-a putut observa că se inițiază o căutare de soluții.

În contextul proiectului cu *teatrul de păpuși*, am efectuat o cercetare amplă pentru a compara experiențele legate de această activitate, care se adresează adulților și tinerilor. Pe parcursul a 31 de sesiuni de educație teatrală pentru tineri și a 4 sesiuni pentru adulți, teatrul s-a dovedit a fi o adevărată întâlnire. Întâlnirea a necesitat modelul cu două etape descris mai sus, în care metoda dramei și a teatrului a devenit o oportunitate majoră de a percepe o problemă reală, de a o examina, de a se implica personal și de a-și dezvolta propria atitudine într-un mediu protejat, dintr-un rol oferit. În cadrul proiectului *am aplicat cu succes teoria* implicării personale a lui *Morgan - Saxton*, care a arătat că pentru adulți, identificarea activă cu un rol și o situație imaginată/fictivă, nivelul 2 de implicare, necesită mai mult timp decât pentru elevii de 11-12 ani sau adolescenți. Modelele comportamentale ale grupurilor de adulți studiate au validat concluzia cercetării andragogice discutate anterior: în învățarea adulților, personalitatea determină receptarea noilor conținuturi de cunoștințe. În această cercetare unică de educație teatrală desfășurată în genul teatrului de păpuși, marioneta s-a dovedit a fi o interfață mai bogată decât dacă participanții s-ar conecta cu un actor viu: toate vârstele se pot conecta la marionetă prin intermediul propriilor capacități de a crea sensuri, o semantizare individualizată. (de exemplu, în cazul copacului, copiii mai mici descoperă copacul care se întinde spre cer din dimensiunea de basm, în timp elevi de gimnaziu vorbesc despre simbolul copacului vieții, dimensiunea mitică și arhaică este citită de adulți).

Sesiunile de teatru pedagogic pot fi interpretate ca o rapidă *analiză sociologică* a schemelor actuale de roluri elev-profesor ale participanților: de exemplu, profesorii sunt lăsați fără mijloace pentru a face față situațiilor mai sensibile din clasă, profesorii nu au la cine să apeleze pentru ajutor și este clar că nu există cooperare între părinți și profesori. În ceea ce privește judecățile morale, răspunsurile elevilor de 10-12 ani au fost dominate de prejudecăți de primă impresie pe linia stereotipurilor despre copiii buni și răi. O altă întrebare care trebuie explorată este de unde provin aceste modele și stereotipuri. Ceea ce a fost clar confirmat, totuși, a fost faptul că *trezirea empatiei poate fi interpretată ca o condiție în procesul de descoperire a cauzelor tuturor aspectelor la toate vârstele*. Acest proces este inevitabil pentru scopul declarat al pedagogiei dramatice, care este acela de a inițiază schimbări în înțelegere.

În **capitolul cinci**, analizez cercetarea pe care am efectuat-o pe aproape 70 de participanți adulți, care prezintă **concluziile studiului de impact** al AMTE/ OSZD și confirmă ipotezele tezei de doctorat. Se poate concluziona că *metoda complexă în domeniile autoeducației, a formării metodologice și dezvoltării comunitare are un efect sintetic și simultan*, iar cursantul adult ajunge la autodezvoltare prin combinația celor trei domenii. Conform măsurătorilor mele, 82% dintre participanți își percep dezvoltarea personală ca fiind completă, iar 68% dintre participanți percep o schimbare completă în toate cele trei domenii. Măsurarea punerii în aplicare a metodologiei a arătat că aproape 70% dintre cursanți au fost capabili să integreze ceea ce au învățat în propria lor activitate. Ipoteza construirii duble a comunității a fost, de asemenea susținută: 79% dintre cursanți percep personal o schimbare completă în dezvoltarea comunității lor ca urmare a AMTE/OSZD, iar dezvoltarea personală și comunitară obținută aici continuă să trăiască în propria comunitate a participanților. Există o schimbare pe scară largă în comunitățile proprii ale participanților în domeniile educaționale: dezvoltarea abilităților 96%, competențe sociale 94%, creativitate 86%.

Luând în considerare rezultatele cercetării, concluzionez cu încredere că munca noastră în educația teatrală și pedagogia dramei merită să fie desfășurată în speranța unei calități mai bune a vieții, a unei stări mentale și a unei sănătăți psihice mai bune.

BIBLIOGRAFIA TEZEI DE DOCTORAT

- Ackroyd, Judith, „Applied Theatre: Problems and Possibilities”. *Applied Theatre Research*, Nr. 1., 2000. Sursa URL disponibilă: <https://www.intellectbooks.com/asset/755/atr-1.1-ackroyd.pdf>, La data descărcării: 2023.02.01.
- Apostol, Radu, *Teatru ca metodă Teatru educațional*, UNATC Press, București, 2018.
- Atkinson, Richard C. – Hilgard, Ernest, *Pszichológia*, traducerea Boross Ottilia et al., Budapest, Osiris Kiadó, 2005.
- Baal, George, „Színházterápia drogosokkal: az anyagostól a kőszínházig”, *Addictologia Hungarica*, 1, 2002. 115-124.
- Beck, Ulrich, *A kockázat társadalom: Út egy másik modernitásba*. Századvég, Budapest, 2003.
- Bagdy Emőke, *Utak önmagunkhoz*, Budapest, Kulcslyuk Kiadó, 2012.
- Bagdy Emőke – Telkes József, *Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1998.
- Bajzáth Mária: *Járom az új váramat - Népmesék a világ minden tájáról 4-6 éveseknek*, Kolibri Gyermekkönyvkiadó, Budapest, 2017.

- Benkő Éva-Prezsmer Boglárka, *Népi játékok*, Romániai Magyar Néptánc Egyesület, Kovászna Megyei Művelődési Központ, 2016.
- Balogh László – Koncz István, *Élet- és pályatervezés*, Szombathely, Berzsenyi Dániel Főiskola Neveléstudományi Intézete, 2001.
- Berne, Eric, *Emberi játékok*, traducerea Hankiss Ágnes, Budapest, Háttér Kiadó, 2021.
- Bethlenfalvy Ádám, „Amikor a facilitátor rendező. Párhuzamok a folyamatdráma és a devising színházcsinálói attitűdje között”, *Theatron*, 15/1. sz., 2021. 32-41. Sursa URL disponibilă: https://theatron.hu/theatron_cikkek/amikor-a-facilitator-rendezo-parhuzamok-a-folyamatdrama-es-a-devising-szinhazcsinaloi-attitudje-kozott/, data descărcării: 2022.08.20.
- Bethlenfalvy Ádám, „»Az a dolgom, hogy segítsem őket tanulni«. Interjú Dorothy Heathcote-tal”, *Drámapedagógiai Magazin*, nr. 42., 2011/2. 2-15. Sursa URL disponibilă: https://epa.oszk.hu/03100/03124/00065/pdf/EPA03124_dpm_2011_2_002-015.pdf, data descărcării: 2022.10.23.
- Bethlenfalvy Ádám, *Dráma a tanteremben. Történetek cselekvő feldolgozása*, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, 2020.
- Bethlenfalvy Ádám, *Drámapedagógia*. In: Cziboly Ádám (edit.), *DIVERSE projekt. Tanári kézikönyv*, Budapest, InSite Drama, 2021. 15-42.
- Bethlenfalvy Ádám, „»Heathcote az általam valaha látott legnagyobb drámatanár.« Interjú Eileen Penningtonnal”, *Drámapedagógiai Magazin*, 2002. ediție specială. 8-11. Sursa URL disponibilă: https://epa.oszk.hu/03100/03124/00032/pdf/EPA03124_dpm_2002_k_008-011.pdf, data descărcării: 2022.11.23.
- Bethlenfalvy Ádám – Cziboly Ádám – Mörner, Ninna, *A nők elleni erőszak drámapedagógiai megközelítésben. Tanári kézikönyv*, traducerea Kucserka Zsófia, Budapest, InSite Projekt, 2022.
- Bethlenfalvy Ádám – Lipták Ildikó, A színházi nevelésről. *Tani-tani*. 2008/ 1. 54-59, Sursa URL disponibilă: http://www.tani-tani.info/081_bethlenfalvy_liptak. data descărcării 2023. 01. 10.
- Blaskó Ágnes – Pados Eszter, „A Mérei-féle csoportcentrikus pszichodráma mint szociodráma”, *Metszetek*. Vol. 8., 2019/1. 58-69.
- Boldizsár Ildikó, *Meseterápia. Mesék a gyógyításban és a mindennapokban*, Budapest, Magvető Kiadó, 2015.
- Bolton, Gavin, „Az oktatási dráma és a TIE összehasonlítása”, traducerea Szauder Erik, *Drámapedagógiai Magazin*, nr. 5., 1993/1., 5-8. Sursa URL disponibilă: https://epa.oszk.hu/03100/03124/00005/pdf/EPA03124_dpm_1993_1_05-08.pdf, data descărcării 2022.10.12.
- Bolton, Gavin, *A tanítási dráma elmélete*, traducerea Szauder Erik, Budapest, Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1993.
- Bolton, Gavin, „A tanítási dráma újragondolása, avagy a drámaoktatás körül megjelent „mítoszok” vizsgálata”, traducerea Szauder Erik, *Drámapedagógiai Magazin*, 1996. ediție

- specială, 2-8. Sursa URL disponibilă:
http://epa.oszk.hu/03100/03124/00014/pdf/EPA03124_dpm_1996_k.pdf,
data descărcării 2022.11.04.
- Boros Kinga, „Korhatáros színház”, *Játéktér*, anul II, nr 1, 2013. primăvară. Sursa URL
disponibilă: <https://www.jatekter.ro/?p=6098>, data descărcării: 2022.07.01.
- Brook, Peter, *Az üres tér*, traducerea Koós Anna, Budapest, Európa Kiadó, 1973.
- Buda Béla, *Az empátia - a beleélés lélektana*, Gondolat Kiadó, Budapest. 1993.
- Bugán Antal – Kalamár Hajnalka – Vozár Anna – Homoki Zsuzsa, *Csoportmódszerek az iskolában*,
Budapest, ELTE Pedagógiai és Pszichológia Kar Tanárképzési és -továbbképzési Központ,
2003.
- Coloroso, Barbara, *Bullying. Zaklatók, áldozatok, szemlélők*, traducerea J. Füstös Erika, Budapest,
Harmat Kiadó, 2020.
- Cziboly Ádám – Bethlenfalvy Ádám, *Színházi nevelési programok kézikönyve*, Budapest,
L'Harmattan, 2013.
- Cziboly Ádám (edit.), *DIVERSE projekt. Tanári kézikönyv*, Budapest, InSite Drama, 2021.
- Cziboly Ádám (edit.), *Színházi nevelési és színházpedagógiai kézikönyv*, Budapest, InSite Drama,
2017.
- Csíkszentmihályi Mihály, *Flow – Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája*, traducerea
Legéndyné Szabó Edit, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2001.
- Csíkszentmihályi Mihály, *Az öröm művészete. Flow a mindennapokban*, traducerea Halmos Mária,
Budapest, Libri Kiadó, 2014.
- Guy Debord, *A spektákulum társadalma*, traducere Erhardt Miklós, MTA Művészettörténeti
Kutatóintézet – Balassi Kiadó, 2006.
- Debreczeni Tibor, „Amíg idáig eljutottunk (megjegyzések a vizsgatematikákhoz és képzési
tervekhez)”, *Drámapedagógiai Magazin*, 6. sz., 1993/2. 2-3. Sursa URL disponibilă:
https://epa.oszk.hu/03100/03124/00006/pdf/EPA03124_dpm_1993_2_02-03.pdf.
data descărcării: 2023.01.09.
- Debreczeni Tibor, „A drámapedagógia hazánkban”, *Drámapedagógiai Magazin*, 1992/1., 3. sz,
3-6. Sursa URL disponibilă:
https://epa.oszk.hu/03100/03124/00003/pdf/EPA03124_dpm_1992_1_03-06.pdf, data
descărcării: 2022.10.23.
- Debreczeni Tibor, *Drámapedagógiai órák – alsóban, felsőben és főiskolán*, Kecskemét, Magyar
Drámapedagógiai Társaság Kecskeméti Tanítóképző Főiskola, 1994.
- Deme János – Sz. Deme László (edit.) *Ha a néző is résztvevővé válna. Kísérletek a színház és a
közönség viszonyának újragondolására*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2010.
- Deme János (edit.) *Színház és pedagógia 1. Elméleti és módszertani füzetek 1-3*, Budapest, Káva
Kulturális Műhely – anBlokK Egyesület, 2009.
- Demeter Lázár Katalin, *Játszó társ. Drámajátékok és kreativitás a fejlesztőpedagógiában 5-10
éveseknek*, Szentendre, Geobook Hungary Kiadó, 2008.

- DICE – a kocka el van vetve. Kutatási eredmények és ajánlások a tanítási színház és dráma alkalmazásával kapcsolatban*, Belgrád, DICE Konzorcium, 2010. Sursa URL disponibilă http://dramanetwork.eu/file/DICE_kutatasi_eredmenyek.pdf, data descărcării: 2022.06.21.
- Durkó Máttyás, *Andragógia, a felnőttnevelés és közművelődés új útjai*, Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1999.
- Dúró Győző – Nánay István (edit.), *Dramaturgiai olvasókönyv*, Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1993.
- Eck Júlia, A dráma helye a közoktatásban és a tanárképzésben. In: Eck Júlia – Kaposi József – Trencsényi László (edit.), *Dráma – Pedagógia – Színház – Nevelés. Szöveggyűjtemény középfaladóknak*, Budapest, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2016.
- Eck Júlia, *Drámajáték – a középiskolai drámaórán*, Budapest, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, 2000.
- Eck Júlia (edit.) *A drámaoktatás helyzete a köznevelésben és a színházi nevelés a köznevelés eredményességéért. Összegző tanulmányok*, Budapest, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2015.
- Eck Júlia – Kaposi József – Trencsényi László (edit.) *Dráma – Pedagógia – Színház – Nevelés. Szöveggyűjtemény középfaladóknak*, Budapest, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2016.
- Előd Nóra, *Multikultúra, drámajátékok*, Budapest, Másképp Alapítvány, 1997.
- Előd Nóra (edit.) *Add tovább! Drámajáték-gyűjtemény*, Veszprém, Candy Kiadó, 1995.
- Fekete Magda, *Szövegértési és kommunikációs kompetenciák fejlesztésének lehetőségei drámapedagógiai módszerekkel a gimnázium V. osztályában*, I. fokozati dolgozat, 2022. Kézirat.
- Fogassy Judit, „A felnőttek katekézisének alapelvei”, *Keresztény Szó*, 2009. octombrie. Sursa URL disponibilă: https://epa.oszk.hu/00900/00939/00110/2009_10_01_00110.htm, data descărcării: 2023.02.10.
- Gabnai Katalin, *Drámajáték. Bevezetés a drámapedagógiába*, Budapest, Helikon Kiadó, 1999.
- Gabnai Katalin, *Drámajáték 10-14 éveseknek*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2005.
- Gabnai Katalin, *Drámajátékok*. Budapest, Helikon Kiadó, 2015.
- Gabnai Katalin, „Értékközvetítő és képességfejlesztő program, tantárgyleírások”, *Drámapedagógiai Magazin*, 1997. ediție specială, 19-26. Sursa URL disponibilă: http://epa.niif.hu/03100/03124/00017/pdf/EPA03124_dpm_1997_k.pdf, data descărcării 2022.12.01.
- Gabnai Katalin, Kezdetek, fordulópontok, állomások – a drámaoktatás meghonosításáért, In: Illés Klára – Eck Júlia – Kaposi József – Trencsényi László (edit.), *Dráma – Pedagógia – Színház – Nevelés, Szöveggyűjtemény középfaladóknak*, Budapest, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2016. 24-35.
- Gabnai Katalin, „A találkozás tanítása”, *Drámapedagógiai Magazin*, nr. 7. 1994/1., 3-6. Sursa URL disponibilă: https://epa.oszk.hu/03100/03124/00007/pdf/EPA03124_dpm_1994_1_03-06.pdf, data descărcării: 2022.10.12.

- Gabnai Katalin, *Úttörő munka a drámaoktatásért*. Sursa URL disponibilă: http://www.tani-tani.info/uttoro_munka_a_dramaoktatasesert, data descărcării: 2022.10.26.
- Gabnai Katalin (culegere.), *Fényes napok (ünnepek, játékok, forgatókönyvek, gyermek-és diákcsoportoknak)*, Budapest, Magyar Drámapedagógiai Társaság, 2000.
- Golden Dániel, Színház és nevelés Magyarországon, In: Cziboly Ádám (edit.), *Színházi nevelési és színházpedagógiai kézikönyv*, Budapest, InSite Drama, 2017. 78-111.
- Goleman, Daniel, *Érzelmi intelligencia*, traducerea N. Kiss Zsuzsa, Budapest, Háttér Kiadó, 1995.
- Gordon, Thomas, *T.E.T. A tanári hatékonyság fejlesztése*, traducerea Gorzó Andrea, Budapest, Gondolat Kiadó, 1989.
- Hajós Zsuzsanna, *Dilemmák és alapfogalmak a színházi nevelésben*, PTE, 2012. 29.
Sursa URL disponibilă:
https://www.academia.edu/21254742/Dilemmák_és_alapfogalmak_a_színházi_nevelésben, data descărcării: 2023.01.23.
- Hamvai Csaba – Pikó Bettina, „Pozitív pszichológiai szempontok az iskola világában: a pozitív pedagógia kihívásai”, *Magyar Pedagógia*, 2008. 71–92.
- Heathcote, Dorothy, „Az aktív tanulás lehetséges keretei az iskola és a társadalom közti kapcsolat négy modellje”, traducerea Mészáros Szófia, *Drámapedagógiai Magazin*, 2009., ediție specială 2. 2-12. Sursa URL disponibilă: <https://dpm.drama.hu/2001-2010/2009.k2.pdf>, data descărcării: 2023.02.12.
- Horváth Kata, Bevezetés az esettanulmányokhoz. In: Deme János (edit.), *Drámapedagógiai esettanulmányok I. Színház és pedagógia elméleti és módszertani füzetek 3.* Budapest, Káva Kulturális Műhely – anBlokK Egyesület, Budapest, 2009. 6-20.
- Juhász Erika, *A felnőttek képzése és művelődése egykor és ma Magyarországon*, Debrecen, Csokonai Kiadó, 2016.
- Juhász Erika, *Tréningek tervezése és szervezése*. In: Henczi Lajos (edit.), *Felnőttoktató*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2009.
- Kádár Annamária, *Mesepszichológia - Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban*, Budapest, Kulcslyuk kiadó, 2012.
- Kádár Annamária – Somodi Hajnal, „Örömet adó tevékenységek áramlatában. Flow-élmény megélése diákok és pedagógusok körében”, *Fordulópont*, nr. 53. 71–86.
- Kálmán Anikó, *Az oktatástól az önálló tanulásig*. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Intézet Műszaki Pedagógia Tanszékt, 2009.
- Kaposi László, „Gondolkodási modellek. Ismertető Norah Morgan és Juliana Saxton írása alapján”, *Drámapedagógiai Magazin*, 1996. ediție specială. 13-16.
- Kaposi László, Mi a dráma és mi nem az? Dráma és színház. In: Kaposi László – Lipták Ildikó – Mészáros Beáta: *Drámapedagógia – a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének elősegítésére. Segédlet tanfolyami hallgatók számára*, Budapest, sulinova, 2006.
- Kaposi László, „A színházi nevelés”, *Drámapedagógiai Magazin*, 2010, ediție specială 2.
- Kaposi László, „Tematikák, képzési tervek”, *Drámapedagógiai Magazin* 1993/nr. 2, 4-5.
Sursa URL disponibilă:
https://epa.oszk.hu/03100/03124/00006/pdf/EPA03124_dpm_1993_2_04-16.pdf,

- data descărcării: 2023.02.08.
- Kaposi László, „Vázlat a drámajátékvezető-képzés tananyagának és vizsgakövetelményeinek kialakításához”, *Drámapedagógiai Magazin*, 1993/2. nr. 6. 4-16.
- Kaposi László (edit.), *A dráma tanítása. Segédlet az 1-4., 5-10 évfolyamon tanítók számára*, Szada, Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, 2005.
- Kaposi László (edit.), *Drámafoglalkozások*, Budapest, II. Kerületi Kulturális Közhasznú Nonprofit Kft., 2013.
- Kaposi László (edit.), *Drámajáték óvodásoknak*, Budapest, Magyar Drámapedagógiai Társaság, 2003.
- Kaposi László (edit.), *Drámapedagógiai olvasókönyv*, Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1995.
- Kaposi László (edit.), *Játék-könyv, Színházi füzetek IV.*, Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 2002.
- Kaposi László (edit.), *Színház és dráma a tanításban – TIE, Színházi Füzetek VIII.*, Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1995.
- Kaposi László (edit.), *Színművészet tagozat. Segédlet a főtárgyat, a kötelező tárgyakat és a színházismeretet tanítók számára*, Budapest, Magyar Drámapedagógiai Társaság, 2003.
- Kaposi László (edit.), *Thália szekere. Színdarabok, forgatókönyvek gyermekszínházaknak*, Budapest, Magyar Drámapedagógiai Társaság, 1999.
- Katona László, *Az alkalmazott színházi tevékenység szerepe a modern nyelvtanárképzésben. Teză de doctorat PHD*, Veszprém, Universitatea Pannon Școala Doctorală de Litere, 2010.
- Kempe, Andy, *Drama, Disability and Education. A Critical Exploration for Students and Practitioners*, New York, Routledge, 2013.
- Knowles, Malcolm S. – Holton, Elwood F. III – Swanson, Richard A., *The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development*. San Diego, Elsevier Publishing, 2005.
- Kocsis Tünde, „Szent? Színház?” *Játéktér*, anul III, nr. 4, 2014, iarna. Sursa URL disponibilă: <https://www.jatekter.ro/?p=13545>, a data descărcării: 2023.02.13.
- Kovács Gabriella, *Alkalmazott színház és dráma. Út a színháztól a nyelvoktatásig*, Marosvásárhely, Mentor Kiadó – Uart Press, 2014.
- Körömi Gábor, *Drámapedagógusok az oktatásban*. In: Illés Klára et al. (edit.) *Dráma – Pedagógia – Színház – Nevelés. Szöveggyűjtemény középfeladók számára*, Budapest, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2016. 159-178.
- Kraiciné Szokoly Mária, *Felnőttképzési módszertár*, Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2004.
- Leimdorfer Tamás, *Nem mese ez*, Szolnok, Jász-Nagykun Megyei Pedagógiai Intézet, 1994.
- Lelkes Éva, *Én így tanítok*, Szolnok, Jász-Nagykun Megyei Pedagógiai Intézet, 1991.
- Lipták Ildikó (edit.) *Mindenkinek joga van megszólalni. A Kerekasztal Színházi Nevelési Központ munkásságáról*, Szada, Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, 2010.
- Lipták Ildikó (edit.), *Tanítási dráma, a drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában, Oktatási programcsomag a pedagógusképzés számára*, Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, 2008.

- Lipták Ildikó (edit.), *Tanítási dráma, a drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában, Segédlet tanfolyami hallgatók számára*, Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, 2008.
- Lőrinczi Jenő, „Játék, drámajáték és a nevelés. Arisztotelésztől napjainkig”, *Drámapedagógiai Magazin* 3., 1992/1., 6-11. Sursa URL disponibilă: https://epa.oszk.hu/03100/03124/00003/pdf/EPA03124_dpm_1992_1_06-11.pdf, a data descărcării: 2023.01.19.
- Magyar Miklós, Megoldás lehet-e a tudásalapú gazdaság új kihívásaira az andragógia képzés, a lifelong learning és a tanuló társadalom? In: Juhász Erika (edit.), *Andragógia és közművelődés. A 2006. szeptember 26–27-ei Durkó Mátyás Konferencia és Jubileumi Szakmai Találkozó konferenciakötete*, Debrecen, Felnőttnevelés, Művelődés Acta Andragogiae et Culturae nr. 21., 2018. 186-199.
- Marlok Zsuzsa – Martos Tamás, „Pedagógushivatás – személyiségfejlesztés, Pszichodráma a tanárképzésben és -továbbképzésben”, *Iskolakultúra*, 2006/2., 114-122.
- Meleg Gábor, „*Játszani is engedd...*”: *A drámapedagógia történetének vázlatos áttekintése*, Budapest, 2009. Sursa URL disponibilă: http://kozossiker.hu/articles/Jatszani_is_engedd.pdf, a data descărcării: 2021.09.26.
- Mérei Ferenc – Binét Ágnes, *Gyermeklélektan*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1998.
- Mérei Ferenc et al, *A pszichodráma önismereti és terápiás alkalmazása*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1987.
- Merényi Márta, „Mozgás- és táncterápia”, *Pszichoterápia*, anul XIII., 2004. februarie. Sursa URL disponibilă: <https://www.mentalport.hu/a-folyoirat/korabbi-szamok/xiii-evfolyam/2004-februar/merenyi-marta-mozgas-es-tancterapia>, a data descărcării: 2022.10.04.
- Millar, Susanna, *Játékpszichológia*, traducerea Koós Anna, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1973.
- Molnárné Lóczi Tünde, *Drámajáték az óvodában*, Szeged, Genuin Bt., 1996.
- Montágh Imre, *Tiszta beszéd (Beszédművelők könyve)*, Budapest, Holnap Kiadó, 2004.
- Morgan, Norah – Saxton, Juliana, *A személyes bevonódás szintjeinek osztályozása*. In: Kaposi László (edit.), *Drámapedagógiai olvasókönyv*, Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1995. 213-218.
- Nagy B. Sándor, „Bábszínház és színházpedagógia”, *Háromszék*, 19. iulie 2022. Sursa URL disponibilă: <https://www.3szek.ro/load/cikk/151314/babszinhaz-es-szinhazpedagogia>, a data descărcării: 2023.12.19.
- Nagy Henriett, „Pozitív pszichológia: az elmélettől a gyakorlatig”, *Magyar Pszichológiai Szemle*, 2019, 74. 3/2. 289–299. Sursa URL disponibilă: <http://real.mtak.hu/107071/1/0016.2019.74.3.2.pdf>, a data descărcării: 2022.08.28.
- Nánay István (edit.), *A színésznevelés breviáriuma*, Múzsák Közművelődési Kiadó, 1985.
- Nánay István, *A színpadi rendezésről*, Budapest, Magyar Drámapedagógia Társaság, 1999.
- Neelands, Jonathan, *Dráma a tanulás szolgálatában*, traducerea Szauder Erik, Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1994.

- Nicholson, Helen, *Applied Drama. The Gift of Theatre*, London, Palgrave Macmillan, 2005.
- Novák Géza Máté, Alkalmazott színház Magyarországon. In: Cziboly Ádám (edit.), *Színházi nevelési és színházpedagógiai kézikönyv*, Budapest, InSite Drama, 2017.
- Novák Géza Máté – Kunt Zsuzsanna – Horváth Zsuzsanna, *Merjünk változtatni! Fórumszínház-alapú részvételi akciókutatás*, Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2022.
- O'Neill, Cecily, *Drama Worlds: A Framework for Process Drama (The Dimensions of Drama)*. Columbus, The Ohio State University, 1995.
- Ozsváth Judith: „Ad multos annos, Nagyvárad Drámaműhely”, *Magiszter*, 2019., anul XVII. Nr. 1. 155-187. Sursa URL disponibilă: http://padi.psiedu.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/Magiszter-2019_1_155-187.pdf, a data descărcării: 2022.12.12.
- Pápes Éva, *Királylányok, tündérek, boszorkányok. A nő három arca a mesében*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2013.
- Parádi József – Oberth József, A playback-színház technikái, In: Oberth József – Simon P. Györgyi (edit.) *A playback-színház Magyarországon*, Budapest, Magyar Emberi Jogvédő Központ Alapítvány – Józán Babák Klub, 2013. 24-44.
- Perényi Balázs, *Improvizációs gyakorlatok*, Zenta, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2009.
- Pikó Bettina, „Csoporthatások a serdülők identitásformálódásában, kapcsolati struktúrájában és egészség-magatartásában”, *Pszichoterápia*, 1., 2004. 16–25.
- Pinczésné Palásthy Ildikó, *Dráma, pedagógia, pszichológia*, Debrecen, Pedellus Tankönyvkiadó, 2003.
- Pinczésné Palásthy Ildikó, „A pszichodramától a drámapedagógiáig”, *Drámapedagógiai Magazin*, 1992/3. 11–15.
- Prendergast, Monica – Saxton, Juliana, *Applied Drama. A Facilitator's Handbook for Working in Community*, Bristol – Chicago, Intellect Ltd., 2013.
- Prezsmér Boglárka, „Hódolni kell a padlizsánnak is, avagy a találkozás tanítása”. Interjú Gabnai Katalinnal, *Játéktér*, anul 2. nr. 1. 2013. primăvară 54-60.
- Prezsmér Boglárka, „Színházpedagógia, drámapedagógia. Pillanatkép itthonról”, *Játéktér*, anul 4. nr. 4. 2015. iarna, 46-51.
- Prezsmér Boglárka, „A színház ajándéka? Kovács Gabriella *Alkalmazott színház és dráma...* című könyvéről”, *Játéktér*, anul 6. nr. 1. 2017. primavară, 49-52.
- Prezsmér Boglárka, „Színházi nevelés felnőttekkel. Egy drámatábor elemzése.” *Symbolon*, anul XVIII, numar special, 2017. 137-147.
- Rogers, Carl R., *Találkozások. A személyközpontú csoport*, traducerea Klein Sándor et al., Budapest, Edge 2000 Kft., 2008.
- Rudas János, *Csoportdinamika. Kezdőknek, haladóknak, kívülállóknak*, Budapest, Oriold és Társai Kft. 2016.
- Rudas János, *Delfi örökösei. Önismereti csoportok: elmélet, módszer, gyakorlat*, Budapest, Gondolat, 1990.
- Rudas János, *Javne örökösei. Fejlesztő tréningcsoportok, elvek módszerek, gyakorlatcsomagok*, Budapest, Oriold és Társai Kft., 1995.

- Sallai Éva, *Tanulható-e a pedagógusmesterség?* Veszprém, Veszprémi Egyetemi Kiadó, 1996.
- Schmidt, Thomas, *Konfliktuskezelési tréninggyakorlatok. Komplet forgatókönyvek tréningvezetőknek*, traducerea Szőke Zsófia Eszter, Budapest, Z-Press Kiadó, 2009.
- Schulze, Gerhard, „Élménytársadalom. A Jelenkor kultúrszociológiája. A mindennapi élet esztétizálódása (o parte din capitolul I.)”, traducerea Mezei György, *Szociológiai Figyelő* [1992] 2000. nr. 1–2. 135-157.
- Spolin, Viola, *Improvisation for the Theater*, Evanston, Northwestern University Press, 1963.
- Stuart, Roderick R., *Csapatépítő játékok trénereknek*, traducerea Karczag Judit, Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 1999. Sz. Deme László, A nézői szerep változása a nyugati színház történetében. In: Deme János (edit.) *Színház és pedagógia. Ha a néző is résztvevővé válna*, Budapest, Káva Kulturális Műhely – anBlok Egyesület, 2010. 8-34.
- Szabó-Thalmeiner Noémi, *Az erdélyi magyar tanár- és tanítóképzés összehasonlító vizsgálata*, 2005. Magiszteri dolgozat. Sursa URL disponibilă: http://epa.niif.hu/03900/03976/00049/pdf/EPA03976_magiszter_2005_02_019-056.pdf, a data descărcării: 2022.11.25.
- Szabó Zsófia, Drámapedagógia a köznevelés információs rendszerében, statisztikai adatok tükrében, In: Illés Klára et al. (edit.) *Dráma – pedagógia – színház – nevelés. Szöveggyűjtemény középfeladóknek*, Budapest, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 2016. 65-90.
- Szatmáriné Balogh Mária – Járó Katalin, *A csoport megismerése és fejlesztése*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 1996.
- Szaunder Erik, Dramatikus eljárások a sérült gyermekek oktatásában és nevelésében. In: Illés Klára et al. (edit.), *Dráma – pedagógia – színház – nevelés. Szöveggyűjtemény középfeladóknek*, Budapest, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 2016. 333-337.
- Szaunder Erik (edit.), *Dráma, oktatás, nevelés*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994.
- Szekszárdi Júlia, *Utak és módok*, Budapest, Iskolafejlesztési Alapítvány – Magyar Encore, 1995.
- Szilágyi Klára, A csoportos tanulás jellemzői. In: Zachár László (edit.), *A felnőttképzés módszertani kérdései*, Budapest, NSZFI, 2008. 369-385.
- Takács Bernadett, *Gyermek – játék – terápia*, Budapest, Okker, 2001.
- Takács Gábor, A dramatikus tevékenység rendszerezése. In: Kaposi László – Lipták Ildikó – Mészáros Beáta, *Tanítási dráma, a drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában, Oktatási programcsomag a pedagógusképzés számára*, Budapest, Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, 2008. 32-37.
- Takács Gábor, „Konstruktív” dráma, avagy a tanítási dráma kapcsolódása a konstruktív pedagógia néhány alapfogalmához. In: Deme János (edit.) *Színház és pedagógia. Konstruktív dráma*. Budapest, Káva Kulturális Műhely – anBlok Egyesület, 2009. 26-44.
- Takács Gábor, „A részvétel kora – a színházi nevelés útjai, lehetőségei Magyarországon”, *Műút*. 2012/35. 62–67. Sursa URL disponibilă: https://muut.hu/wp-content/uploads/035_2012.pdf, a letöltés dátuma: 2023.01.13.

- Takács Gábor et al., Színházi nevelési / színházpedagógiai programokhoz kapcsolódó fogalmak glosszáriuma. In: Ciboly Ádám (edit.)*Színházi nevelési és színházpedagógiai kézikönyv*, Budapest, InSite Drama, 2017. 146-167.
- Tátrai Orsolya, Személyiségfejlesztés a felnőttképzésben. In: Juhász Erika (edit.)*Andragógia és közművelődés. A 2006. szeptember 26–27-ei Durkó Mátyás Konferencia és Jubileumi Szakmai Találkozó konferenciakötete*, Debrecen, Acta Andragogiae et Culturae sorozat 21. szám, 2008. 116-122.
- Telegdy Balázs, A tanítási dráma egy lehetséges tervezési stratégiája, *Drámapedagógiai magazin* 2006. 2, Sursa URL disponibilă: <https://dpm.drama.hu/2001-2010/2006.2.pdf>, , 2023. 02. 18.
- Thomas, Gordon – Burch, Noel, *Emberi kapcsolatok*, traducerea Csepiga Zoltán, Budapest, Gordon Kiadó Magyarország, 2010.
- Tókos Katalin, „Az önismeret-jelenismeret tanítója, fejlesztője: az »új arcú«, reflektív pedagógus”, *Új Pedagógiai Szemle*, 2005. december. 65-71. Sursa URL disponibilă: <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00098/2005-12-ta-Tokos-Onismeret.html>, a data descărcării: 2023.02.08.
- Tolnai Mária, *Dráma és nevelés*, Budapest, Korona Kiadó, 1994.
- Tölgyessy Zsuzsanna, *A drámapedagógia jelenléte a Vág-Duna-Ipoly eurorégió irodalomóráin. Irodalomtanítás, irodalmi nevelés az 5-8. évfolyamon Esztergomban*, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola, 2011. Szakdolgozat. Sursa URL disponibilă: https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/45033/Kd_12354.pdf?sequence=1, a data descărcării: 2022.10.06.
- Tölgyessy Zsuzsanna, *Mi is az a drámapedagógia?* Sursa URL disponibilă: https://www.tani-tani.info/094_tolgyessy, a data descărcării: 2022.12.20.
- Török László, Diáksétány. In: Kaposi László (edit.)*Drámafoglalkozások gyerekeknek, fiataloknak*, Budapest, Magyar Drámapedagógiai Társaság, 1999.
- Trencsényi Imre, Egy példaadó nemzedék képviselőjében. Portrévázlat I.: Kovács Andrásné Rozika – Jászfényszaru. In: Illés Klára et al. (edit.)*Dráma – pedagógia – színház – nevelés. Szöveggyűjtemény középhaladóknak*, Budapest, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 2016. 191-194.
- Trencsényi László, Kettős tükörben: drámapedagógia a neveléstörténet és a gyermekszínház felől. In: Illés Klára et al. (edit.)*Dráma – pedagógia – színház – nevelés. Szöveggyűjtemény középhaladóknak*, Budapest, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 2016. 44-63.
- Trencsényi László (edit.)*Reformpedagógiai olvasókönyv*, Budapest, Magyar Drámapedagógiai Társaság, 1993.
- Turbuly Lilla, „Csecsemőszínház felnővőben”, *Színház*, L/5. 2017. május. Sursa URL disponibilă: <http://szinhaz.net/2017/07/14/turbuly-lilla-csecsemoszinhaz-felnovoben/>, a data descărcării: 2023.02.04.
- Ungvári Zrínyi Ildikó, „A centrumvesztett színház esete a kőnézővel”, *Játéktér*, 2016. Sursa URL disponibilă: <https://www.jatekter.ro/?p=16862>, data descărcării 2022. 12. 30.

- Vajda Zsuzsanna, „Emberismeret az iskolában”, *Iskolakultúra*, 12., 1988. 77–86.
- Varga Ibolya, *Kortárs irodalmi alkotások megközelítése drámapedagógiai módszerekkel*, I. fokozati dolgozat, 2022. Kézirat.
- Vidovszky György, „Iskola a színházban”, *Drámapedagógiai Magazin*, 2010/2., különszám, 40-42. Sursa URL disponibilă: <https://dpm.drama.hu/2001-2010/2010.k2.pdf>, a data descărcării: 2023.02.21.
- Vidovszky Gábor, *Neveljünk, önneveljünk örömmel*, Budapest, Image Rt. Kiadó, 1993.
- Vojtek Ildikó, „Drámapedagógia – színházi nevelés – alkalmazott színház. Mi micsoda?”, *Új Pedagógiai Szemle*, 2020/nr. 5-6., 59-69.
- White, Jason A., „Andragogy in Action: Drama Techniques for Adult Learning”, *Mask & Gavel*, Volume 6, 2018. Sursa URL disponibilă: <https://jaltpiesig.org/wp-content/uploads/2022/02/White-Andragogy-in-Action-Drama-Techniques-for-Adult-Learning.pdf>, data descărcării: 2023.01.11.
- Zalay Szabolcs, *Konstruktív drámapedagógia*, Pannon Egyetem Bölcsészettudományi Kar Nyelvtudományi és Neveléstudományi Doktori Iskola, Neveléstudományi Doktori Program. Teza de doctorat (PhD), 2008. Sursa URL disponibilă: <https://docplayer.hu/5895991-Konstruktiv-dramapedagogia.html>, data descărcării: 2022.12.22.
- Zalay Szabolcs, *A megértés élménye. A konstruktív drámapedagógia alternatív áramlata*, Pécs, Pannon Egyetem, 2010.
- Zrinszky László, Felnőttképzés. In: Benedek András – Csoma Gyula – Harangi László (edit.) *Felnőttoktatási és -képzési lexikon*, Budapest, Magyar Pedagógiai Társaság – OKI Kiadó – Szaktudás Kiadó Ház, 2002.

PUBLICAȚII ÎN DOMENIUL TEZEI

- Prezmer Boglárka, „Hódolni kell a padlizsánnak is, avagy a találkozás tanítása”. Interjú Gabnai Katalinnal, *Játéktér*, anul 2. nr. 1. 2013. primavară, 54-60.
- Prezmer Boglárka, „Színházpedagógia, drámapedagógia”, *Játéktér*, anul 4, nr. 4. 2015/iarna.
- Prezmer Boglárka, „A színház ajándéka? Kovács Gabriella *Alkalmazott színház és dráma...* című könyvéről”, *Játéktér*, 6. évf. 1. sz. 2017. tavasz. 46-50.
- Prezmer Boglárka, „Színházi nevelés felnőttekkel. Egy drámatábor elemzése.” *Symbolon*, 13. anul XVIII, numar special, 2017. 137-147.